

האנטישמיות החדשה

אילן גור־זאב

תחיית ישראל היתה הצלחה מודרניסטית אדירת ממדים של תהליך החילון של העם היהודי. בריחה חילונית-הומניסטית זו מייעודו של עם ישראל הצליחה, לגודל האירוניה, דווקא על סף הכניסה לעידן הפוסט-חילוני, שבמהותו הוא אנטי-הומניסטי ופוסט-מודרניסטי. בריחה זו מסכנת את מימוש הייעוד היהודי הייחודי¹ ובה בעת מאיימת על האפשרויות להתמדת קיומה של המדינה היהודית. דווקא אם נותנים את הדעת למסורת הציונות הרוחנית ולמסר החינוכי שלה מאחד העם עד מרטין בובר, אפשר לסכם את הצלחת 'השיבה הביתה' שהובילה הציונות כויתור על האחריות כלפי הנבחרות, שכחת הייעוד הייחודי של עם ישראל ופרדה מהיהדות כגלותיות-עד שוחרת התגברות על החיים גרדא כמטרת החיים. דווקא כסטייה מהייעוד היהודי או כאתגר ליהדות, הציונות מבטאת ממשות הכרחית, ששורשיה ביסודות הקיום היהודי ובייעודו, תנופה הכרחית למהלך הגדול של היון היהדות, המציבה לפני העם תפקיד שאותו רק הוא יכול למלא לנוכח הייעוד המשיחי הייחודי של ישראל, תנאי להתגברות קו-פואטית מאלתרת תמיד,² ביטוי טרגי לאחריות מוחלטת כלפי אמת הרגע הזה. כאן אנו נזכרים בדבריו של בובר:

היותו של היהודי את עצמו יש בו מן הטראגיות ומן הגדולה. שהרי בשעה שאנו מקיימים את עצמנו באמירת הן, מתלווית לנו, כאמור, גם הרגשת כל אותה התנוונות,

Ilan Gur-Ze'ev, *Deasporic Philosophy and Counter Education*, Sense Publishers, 1
Rotterdam 2010 (Hence: Gur-Ze'ev, *Deasporic Philosophy*)

Ilan Gur-Ze'ev, *Beyond the Modern/Postmodern Struggle in Education: Toward Counter-Education and Enduring Improvisation*, Sense Publishers, Rotterdam 2007. 2

See also: Idem, *Critical Theory and Critical Pedagogy Today*, Faculty of Education, University of Haifa, Haifa 2005, pp. 7-34

Ilan Gur-Ze'ev, *The Possibility/Impossibility of a*: ראו: 'קו-פואטיס' ראו: *New Critical Language in Education*, Sense Publishers, Rotterdam 2010 (hence: Gur-Ze'ev, *The Possibility/Impossibility*), pp. 77-83; Gur-Ze'ev, *Deasporic Philosophy*, pp. 123-125.

שחובה עלינו לגאול ממנה את דורות עמנו העתידים לבוא. אבל אותה שעה אנו מרגישים גם זאת, שעוד כמוסים בנו דברים שעדיין לא יצאו לאור העולם, שעדיין כוחות תוססים בתוכנו, המצפים לשעתם. מי שקולט בתוך חייו את כל אותה הטראגיות וכל אותה הגדולה של היהודי המהיין את עצמו, הוא הוא שחי חי יהודי.³

בובר טעה: התחייה בישראל המודרנית ותקומתה של מדינת ישראל מבטאות שכחה עצמית של היהודי, סירוב לערך היהודי של גלותיות כיעוד המתגבר על הזימון של התשוקה לשלטון ולהצלחה במסגרתה של ההיסטוריה של הכוח. במרחבי האנטישמיות החדשה המשגשגת ברגע ההיסטורי הנוכחי, הן ההצלחה הציונית במסגרת השיבה להיסטוריה החילונית והקמתה של מדינה ריבונית כאילו נורמלית בתנאים בלתי רגילים בהחלט והן שכחת הייחודיות היהודית והאוניברסליות של הגלותיות כיעוד הופכות לאיום כלל-עולמי. במנסרה הציונית אין השכחה העצמית של העם היהודי עומדת לבדה, ותהיה זו טעות לאתר בשורשיה שלה בלבד את מקור הולדתה ושגשוגה, ברם בין כך ובין כך שכחה עצמית זו של היהודי אינה יכולה לשגשג בלא מחיר, שכן החיים אינם יכולים להסכים לפיוס, להתרת הניגודים, לקץ החידתיות או להיעלמות האלימות, כמו שאף את הזימון לאהבה גלותית אינם מסוגלים לשכוח; ועם ישראל אכן בא על עונשו. על חטא שכחת ייעודו הוא נענש שלוש פעמים: פעם אחת בעצם עצמת כזב הקסם שבשכחה עצמית יהודית ובהדהרתו 'הביתה' אל הניהיליזם בבחינת חזון הנורמליות המפייסת, המכלכלת ביטחון, קץ לפורענויות או ביטויים אחרים של שינה עמוקה כתחליף לאחריות גלותית כלפי אהבת החיים. פעם שנייה בהתנוונות היהודית ובהתבמות הישראלית, הכוללת בהכרח אף את הולדת קרבנותיה 'הפנימיים' ו'החיצוניים' ואת קנאותם להרס ישראל במנעד עשיר הכולל מופעים אקסטטיים במנעד שבין ניהיליזם לנרקסיזם פוסט-מודרני. פעם שלישית הוא בא על עונשו באנטי-יהודיות ובאנטישמיות החדשה, הן כתגובת נגד ליהדות הנענית באומץ לייעודה, הן כתגובת נגד לפרות השכחה העצמית היהודית. הסופה הנערכת בעת הזאת נגד העם היהודי מכוונת את עצמה הן כנגד הנאמנות לרוח היהדות בלא התחדשות, הן כנגד הבגידה ביעוד היהודי; סופה זו אפשר להבין כעונש גם אם אין לו ריבון או ערכאה עליונה; עונש זה מוליד את האנטי-יהודיות כמטה-נרטיב של המחשבה הפרוגרסיבית החדשה, את התפנית הרוחנית האוניברסלית המאיימת על עתיד האנושות כולה ולא על עם ישראל בלבד.

איזה לקח עלינו ללמוד כאן בהיעדר ערכאה עליונה? מה נוכל ללמוד מהאירוניה של ההיסטוריה שהן בגרסתו הציונית הן בגרסתו הגלותית 'היהודי' שב ונהפך ל'נבחר' שאחרותו חייבת להיהרס כתנאי להצלת האנושות מפני רוח היהדות? התשובה לשאלה זו אינה יכולה להיות תלושה וחלקית. עליה להיות איבר מאיבריו של המכלול הדינמי של הקיום היהודי והקיום האנושי בכללותו, שהאירוניה ההיסטורית שלפנינו אינה אלא סימן

3 מרטין בובר, תעודה ויעוד, א, ירושלים תשמ"ד, עמ' 28.

אונטולוגי לייעודו. עלינו מוטלת החובה לא לפענחה בלבד, אלא להיענות מתוך רטט מכבד היענות ראויה, דיאספורית, דווקא משום שהתקומה המורדנית של היהודי נהפכה לחרב פיפיות בדמותה של שאלה שאין אנו יודעים להשיב עליה ואפילו לא לפענח את יסודותיה ולהבין את תכליתה. במרחביה של שאלה דוהרת שכזאת מקבלים את משמעותם התחייה היהודית, התנוונותה וגם הרוע המתגייס לחיסולה במסגרתו של פרוגרס אנושי שאיבד את הארוס שלו ולא את הכנת תכליתו בלבד.

האתגר הגדול שלפניו העם היהודי עומד כיום הוא נבחרותו בידי הכוחות הפרוגרסיביים החדשים,⁴ נבחרות שאפשר לתאר כאנטישמיות חדשה, השונה במהותה מהאנטישמיות הישנה והנערכת לצלוב מחדש את היהודי לקראת האקסטזה כישועה האפשרית מתחת לשמים הפוסט־מטפיזיים, אלי האדם החדש, הפאוליני, שבעולמו 'אין עוד פה לא יהודי ולא יווני לא עבר ולא בן חורין לא זכר ולא נקבה'.⁵ רוח היהדות תוהה: האם ייעודה עדיין בחזקת אפשרות פתוחה לנוכח קיומה של מדינת ישראל המתנוולת לקראת הכאת קץ על עצמה? כיצד עלינו לחנך את ילדינו לנוכח שגשוגן של האנטישמיות החדשה והאנטי־יהודיות, שנהפכו למטה־נרטיב של המחשבה הפרוגרסיבית החדשה, הציטיגייסט של עידן גלות הרוח, המחויב להרוס את רוח היהדות ולא את מדינת ישראל בלבד?⁶ היִהָה לאל ידה של רוח היהדות להיצמד לנאמנותה לעצמותה הדיאספורית ברגע היסטורי דל,⁷ לנוכח כניסתה הבלתי נמנעת לזירות מהיריות־העל, כנגד התפרקות תנאי האפשרות לרנסצנדנציה וגלות ההומניסט הורג־האלוהים⁸ שחיוניותו הקדושה נספגה באימנציה של מכונת העונג הפוסט־מודרניסטית? האם תתעלה היהדות הנאמנה על עצמה לכדי יותר מגחמה ניו־אייג'ית או שבריר פרה־מודרני השורד בסגירותו במציאות הרב־תרבותית שהגלובליזציה הקפיטליסטית מפרנסת באמצעות הברית שכרתה עם הגיון התרבות הפוסט־מודרניסטית? ובתנאים אנטי־גלותיים שכאלה, לנוכח החינגה האנטי־יהודית החוגגת את ניצחונה בבחינת מטה־נרטיב של הפרוגרסיביות החדשה, המבטיחה לחסל את הגלותיות באמצעות 'אתיקה של אמת' בבחינת 'שבר אימננטי',⁹ סטיות והשהיות

4 Ilan Gur-Ze'ev, 'The New Anti-Semitism: Toward Educational Challenges', in: Idem, *The Possibility/Impossibility*, pp. 85-106. See also: idem, 'New anti-Semitism as the Meta-narrative of the New Progressive Thinking and Critical Pedagogy Today', *ibid.*, pp. 107-164 (hence: Gur-Ze'ev, 'New anti-Semitism as the Meta-narrative')

5 פאולוס, איגרת אל הגלטיים, ג 28.

6 אילן גור־זאב, 'צליבת־מחדש של היהודי כישועה אקסטטית', *ארץ אחרת*, 55 (2010), עמ' 25-30 (להלן: גור־זאב, 'צליבת־מחדש של היהודי').

7 אילן גור־זאב, לקראת חינוך לגלותיות, רסלינג, תל אביב 2004.

8 אילן גור־זאב, 'חינוך הומניסטי בעידן פוסט־הומניסטי', *עיונים בחינוך* (ברפוס). ראו גם: הנ"ל, 'הפילוסופיה של החינוך לנוכח גלות הורג האלוהים', *עיונים בחינוך* (ברפוס).

9 אלן באדיו, *אתיקה: מסה על תודעת הרוע* (תרגם עדי אפעל), רסלינג, תל אביב 2005 (להלן: באדיו, *אתיקה*), עמ' 56.

בתוככי הזרמות שבאימנציה – מהיכן יימצאו מקורות וחינויות ראויה לתחייה היהודית? היכן יאותרו שורשי התחדשותה האפשרית של התשוקה לתחייה כשהיא לעצמה, בעידן כעידננו שבו, מה נורא, התמלאה כביכול נבואתו של יואכים מפיורי בן המאה השתים עשרה והגיע הזמן השלישי, שלאחר עידן האב ועידן הבן, הזמן של התממשות החסד שאותו מבשרות בימינו הגלובליזציה הקפיטליסטית, החירות נוסח גוגל והטהרנות הפרוגרסיבית החדשה באמצעות הכידון הקדוש שלה, האנטישמיות החדשה?

כבר לאנטישמיות הישנה, כמו לאנטישמיות החדשה בימינו, היתה היהדות סכנה נוראה: תביעה בלתי מתפשרת לחריגה עזה מהדבריות, מהקונטינוואם, מהעונג שבשכחה העצמית ובהיספגות בסתמיות ה'כל הזמן אותו הדבר'. היהדות עמדה בעיקשותה. סירבה 'להצטרף לחריגה'. ככל הנסיבות התמידה באי-השלמתה העקיבה עם העולם הבלתי נגאל ותססה כניגוד גמור לפגניות בעודה מפתחת לאחור חורבן הבית את צו החיים על פי ההלכה כפרשנות גלותית מתמדת.

לצד תפיסות זמן קוויות כמו שאפשר לראות אצל הסידורס, הציבה הפגניות תפיסת היסטוריה שונה, שביסודה מעגליות אנטי-היסטורית שבאין-סופיותה בתורת 'בית' קרא הומרוס לבני האדם להיספג, גם אם כבעלי מעללים גדולים ושם עולם, או למצוא את מקומם הסטואי, גם כשאצל וירגיליוס ואחרים הובטחה להם שיבתו של 'תור הזהב'.¹⁰ אמנם היוונים הכירו את המושג 'ארטה'¹¹ כזימון למימוש מידת הגבר על פי המופת שבמנעד המכיל את הגיוון שבין הקטור לסוקרטס, אולם לא הכירו טלוס היסטורי ויעוד עליון לאנושות וויתרו על פוטנציאל החריגה המשיחית מתנאי החיים הקיימים לשגב המזומן לאנושות כולה או לנבחרים בלבד לטובת שם עולם בזמן מעגלי, שהיה עשוי לקנות לעצמו כל המחולל מעשה-הרב. המושג 'אפירון' של אנכסימנדר, הבלתי מוגבל שהוא בה בעת אין-סופי וקדמון (לא נברא), שיקף את המעגליות שבתפיסה היוונית, שחוללה לאדם היווני את העולם כ'בית', ולא אפשרה מקום אונטולוגי לערעה לקדמה היסטורית, קל וחומר לפרויקט הגאולה שלאחר 'היום השביעי' או 'מלחמת גוג ומגוג'. שלא כתפיסה אנטי-גלותית זו, 'האדם ביהדות לעולם באופן מן האופנים בגדר שארית הוא, לעולם איכשהו הוא אחד נותר לפליטה, פעמים הוא אשר חוץ-שלו נתפס לנחשולי העולם ונסחף עם הזרם, בעוד שהוא-עצמו, הנותר שבו, נשאר על החוף. משהו בו מחכה'.¹² את החיים גרדא כמטרת החיים חשפה היהדות כנמיכות רוחנית, כשכחת צו ההתעלות האנושית על החיים גרדא כמטרה לקראת הגאולה, גם כאשר שטחיות זו מפוארת, פורייה ואף בלתי נמנעת בנוגע ללא יהודים. גויי הארץ הסתברו כמיטבם כתועי דרך ההולכים

- Virgil, *Virgil's Works, The Aeneid, Ecloyues* (translated by J. Mackail), Random House, New York 1934, p. 274 10
- Jaeger Werner Wilhelm, *Paideia: The Ideals of Greek Culture* (translated by Gilbert Highet), Oxford University Press, New York 1945, p. 67 11
- פראנץ רוזנצווייג, כוכב הגאולה, מוסד ביאליק ומכון ליאו בק, ירושלים 1970, עמ' 419. 12

בחושך, אנושיות שטרם נתגלה לה ייעודה להתעלות בכור המצרף של הגאולה המזומנת ביום מן הימים לכול ושלפי שעה העם היהודי לברו, ודווקא בעוניו, נושא בעול האחריות להוציאה מן הכוח אל הפועל. להבריל מהתשוקה להצלחה בעלמא הדין בהדרכה של היצרים, האידאלים ואמות המידה השוררים, הציבה היהדות מצפן, פלס, ייעוד ורוח משגיבים לעם הנבחר, בעל השליחות האוניברסלית. האוניברסליות של השליחות היהודית אינה מתאפשרת אלא במופת שבייחודיותו מצד אחד, וביקיצה מהשכחה העצמית הכללית שהוא מבשרה בבחינת גאולה אוניברסלית מהצד האחר; ואין הגאולה האוניברסלית אפשרית אפילו כרגשה משיחית בבחינת משיחיות בלא משיח, אלא עד כמה שהיא מתבטאת במהלכו המופתי של עם ישראל בבחינת 'האחר' המבשר את 'האחר לחלוטין' מתוך התאמצות להתגבר על הפיתוי להיבלע על ידי הנורמליות מזה ועל ידי הזימון לשיבה 'הביתה' אל האין מזה.

תודעה זו של משיחיות ללא משיח, של פרטיקולריזם כתנאי לאוניברסליות, הנאמנה לייעודה של ייחודיות המחויבת לגאולה הכללית, הדריכה כל יהודי במשך הדורות, אפילו בחיי היום-יום, ואף אם לא כיוון את התנהלותו על פי שעון הגאולה בדינים ובהלכות שהתפרשו על פני כל ממד ורובד של הקיום היהודי. ייחודיות זו באה לידי ביטוי לאור הקוטב האוטופי שאליו מכוון אורח החיים היהודי על כל היבטיו – מדיני נידה עד תפילה במניין ושבת קודש כממד גאולתי בעולם שטרם נגאל. כיוון שכך היתה היהדות לדת בלתי נסבלת כבר בעולם העתיק, הן למצרים והלניסטים כמו מנתון¹³ ואפיון האלכסנדרוני, הן לרומים כמו ההיסטוריון טקיטוס. התרסתו של אפיון מהדהדת מדורו עד קץ הימים: 'אם באמת הם [היהודים] אזרחי העיר – מדוע אינם עובדים את האלהים אשר לבני אלכסנדריה?' כלומר כמו האנטישמים החדשים, כגון ז'יז'ק, המלמד אותנו שהממשי אינו 'המציאות האמתית' אלא הריק,¹⁴ היהודים עומדים במרץ ומסרבים להשתלב במציאות, להיות חלק מההוויה, אלא תובעים את זכותם למשיחיות ללא משיח, כלומר לאוטופיה שלילית כאורח חיים קונקרטי בבחינת הקרנה המעטירה עליהם מעמד מיוחס ובהכרח משיתה על כל האחרים פגימות; אי-שלמות שלעולם איננה ניתנת להתרה, שלא ניתן להימלט מפניה או להשכיחה בכל מגע יום-יומי עם היהודי, ויהיה השולי, החלקי או הקצר ביותר. על כך משיב בעל נגד אפיון את תשובתה הדיאספורית של היהדות:

הן כל בני האדם שונים אלה מאלה מאוד במנהגיהם ובחוקיהם לכל פרטיהם. בעצם הדבר יש לאמר: אלה נתנו את ממשל מדינתם בידי שליט יחיד (מונרכיה), ואלה בידי שליטים מתי מספר (אוליגרכיה), ואלה בידי המון העם, אולם מחוקקנו לא שם את לבו

13 אריה כשר, 'עקבותיה של "היסטוריה נגדית" בגרסת מאנתון על יציאת ישראל ממצרים, יהודים ונכרים בארץ ישראל', בתוך: אהרון אופנהיימר ואחרים (עורכים), יהודים ונוצרים ארץ ישראל, יד יצחק בן-צבי, ירושלים 2003, עמ' 52-81.

14 סלבו ז'יז'ק, מטריקס: האחר הגדול והמציאות הוירטואלית (תרגום יאיר אור), רסלינג, תל אביב 2003 (להלן: ז'יז'ק, מטריקס), עמ' 19.

אף לאחד מדרכי הממשל האלה, רק צוה לנו 'ממשלת כהנים' (תאוקרטיה) – כאשר יאמר האומר בעשקו את משפט הלשון כי לאלהים לבדו הקדיש את המלוכה והשלטון. הוא צוה על העם לשאת את עיניו תמיד אל אלהים כי הוא מקור כל הטובות המוצאות את בני האדם כלם (ואת כל איש בפני עצמו) [...] על האלהים הזה אמר, כי הוא אחד (יחיד) ולא נברא (קדמון) ולא ישתנה עד סוף כל דורות עולם והוא נעלה ביפיו על כל דמות בת חלוף, ורק בכחו (במפעליו) הוא נכר לנו, אף כי לא נודע לנו עצם היותו.¹⁵

תפיסה דיאספורית זו שביסוד היהדות בלתי נסבלת היא הן מנקודת המבט האילית, הן בעיני הזרם המרכזי בנצרות, ועל כן אין כל תמה שבכשורה על פי יוחנן מתוארים היהודים כבני שטן המסרבים לקבל את בשורת ישו (ח 44). הנצרות הפאולינית שוללת את היהדות הן בהיותה ביטוי של אהבת החיים והאחריות כלפי החוק, הן בהיותה דבוקת חטאה בפרטיקולריזם. היהודי איים על פרויקט יצירת האנושות החדשה, הנוצרית, בעצם התעקשותו להיות, בהתאמצותו להתמיד באהבת החיים לאור הצו המשיחי במסגרתו של ייעוד יהודי ייחודי ובסירוב להכיר בייעוד האוניברסלי של הנצרות, הנובע מעובדת היסוד של כריסטוס על הצלב. העצמה התנטית המכוננת את התשוקה ל'שיבה הביתה' מנוגדת לחיוניות הארוטית האומרת הן לחיים כהתגברות על החיים גרדא כמטרת החיים. העצמה התנטית מתבטאת במכלול החיים ויודעת להתבטא גם 'על פני השטח' בתשוקה לעונג או לניצחון בולע-כול, שלעתים מתקרא 'קונסנזוס'. עצמה תנטית זו לא יכלה אלא לפרנס אימה וקנאות. במשך ההיסטוריה אין התשוקה ל'שיבה הביתה' יכולה להשלים עם נוכחותה של אחרות המסרבת להיפג במציאות; מאז הגירוש מגן עדן ובמשנה תוקף בעידן הפוסט-מטפיזי עצמה זו וסוכנייה אינם מסוגלים להכיר בזכות קיומה של קדושה, המחויבת לגאולה מהגיון 'פני השטח', הדוגמה השלטת או התשוקה לניצחון ולהומוגניות, ומכאן מתחוללות האימה, הקנאות והאלימות הכובשנית. בה בעת, כביטוי ארוטי של מחויבות לחריגה אל עבר מושא אהבת 'האחר לחלוטין', אימה זו חוללה מחויבות קנאית. זו היתה התמסרות לחיסול רוח היהדות, ומדי פעם בפעם גם לחיסולם של היהודים ממש, לנוכח אהבת החיים שביטאה היהדות ולנוכח תפיסתה הגלותית במסגרת המארג שבין ההלכה ולמשיחיות, ששכלולה מוטל על שארית הפליטה, בדרך לגאולה האוניברסלית האמתית שבכל הנסיבות ובכל הזמנים עד כמה שהיא נאמנה לעצמה היא תמיד לעתיד לבוא, ובשום אופן אין לזהותה עם הנתון. המשיח שהגיע לא יכול להיות אלא משיח שקר. אין הגאולה מתממשת אלא בהתהפכות לניגודה.

האנטישמיות המודרנית המשיכה את המחויבות המוחלטת לחסל לא את היהודי בלבד אלא את רוח היהדות בבחינת האיום הנורא מכול על ההתקדמות הממשית לקראת התגשמות האוטופיה החילונית. כפי שהראה מרקס באופן כה מבריק, המשיחיות היהודית ואפילו עצם הקיום היהודי הייחודי מאיימים על הקדמה האנושית הכללית לקראת השחרור

15 יוסף בן מתתיהו, קדמות היהודים נגד אפיון (תרגם י"נ שמחוני), הוצאת שטיבל, ברלין תרפ"ח, עמ' ער.

מהגיון השליטה, שהוא אוניברסליזציה של מהותה הפרטיקולרית של היהדות. כפי שאראה בהמשך הדברים, האנטישמיות החדשה של אלן באדו ורבים מהפרוגרסיבים החדשים ממשיכה בימינו את המסורת הזאת. מתנגשות כאן עצמות חיים מנוגדות, שאין לפשר ביניהן כלל.¹⁶ במפעלו של מרקס אפשר לראות את השלב הראשון בהתגבשותה של האנטישמיות החדשה,¹⁷ המעמידה במרכז לא את ההיבט הדתי, אלא את המטפיזיקה של הראליה המודרנית, שרוח היהדות היא המכשול העיקרי בה בדרך למימוש חזון הפרוגרס החילוני שעניינו האלהות האנושות ומימוש איך-סופי של הפוטנציאל שלה בבחינת הריגת האלוהים רגע רגע מחדש.¹⁸ הן בפרה-מודרנה הן במודרנה, הן מנקודת המבט האלילית הן מנקודת המבט הנוצרית, היהדות היא ה'אחר' האולטימטיבי של תרבות המערב. במודרנה לא היה אפשר לעכל את בשורתה עם כינונם של מדינת הלאום, הסדר הדמוקרטי והרציונליזציה של התפקוד במרחב הציבורי. היהודים היו ה'אחר' האולטימטיבי לצד גורם אחר שהמודרנה לא השכילה לעכל – הצוענים, שביטאו בדרכם הם את האלטרנטיבה הטוטלית לאוטופיזם החילוני של הריגת האלוהים בדמות הקריאה לשיבה אל הקיום הגולמי-האינטימי עם הטבע שלפני התגבשות התודעה העצמית, החוק והתרבות בכללותה.

כושרם של היהודים בני דורנו לאמנציפציה הוא יחסה של היהדות לאמנציפציה של העולם בן דורנו. יחס זה נובע בהכרח מתוך מעמדה של היהדות בעולם המשועבד של ימינו [...] מהו הבסיס החילוני של היהדות? הצורך המעשי, התועלת העצמית. מהו פולחן החילוני של היהודי? הסחר-מכר. מהו אלוהיו החילוני? הממון. ובכן! האמנציפציה מן הסחר-מכר ומן הממון, דהיינו האמנציפציה מן היהדות המעשית, הממשית, היא תהא האוטואמנציפציה של דורנו. ארגונה של חברה שתבטל את הנחת-היסוד של הסחר-מכר ויחד עם זאת את אפשרות קיומו של הסחר-מכר, יהפוך את קיומו של היהודי לבלתי אפשרי.¹⁹

ניטשה מציג גרסה שונה מאוד של האנטישמיות החדשה: הוא מזהה בין מהות היהדות ובין גשוג הנאורות, כמו האנטי-יהודיות שאנו מוצאים אצל יורשיו הפרוגרסיבים החדשים בימינו: ההתבוללות היהודית במודרנה אינה בחזקת קץ היהדות, אלא דווקא אוניברסליזציה נאורה של המהות היהודית, ניצחון היהדות על משנאיה. את התפיסה הזאת של מהות הרוח היהודית כמתמשת בקדמת הנאורות באירופה באמצעות

16 אילן גורזאב, 'מושג האוטופיה והזוהות האירופית בעידן פוסט-מטאפיזי', טבור, 5 (2011), עמ' 113-140 (להלן: גורזאב, 'מושג האוטופיה').

17 הנ"ל, 'האנטישמיות החדשה: מטא-נרטיב של הכוחות הפרוגרסיביים במאה ה-21', אקדמיה, 21 (חורף תש"ע), עמ' 8-11.

18 הנ"ל, 'חינוך הומניסטי בעידן פוסט-הומניסטי', עיונים בחינוך (בדפוס).

19 קארל מרקס, כתבי שחרות (תרגום שלמה אבינרי), ספרית פועלים, תל אביב 1977, עמ' 58-59.

התגייסותם המוצלחת של יהודים יחידים להיות לנושאי לפיד הנאורות יש להבין לנוכח תשוקתו של ניטשה להתגבר על שגשוג ההומניזם, תשוקה המשחרת לעל-אדם וללוחות הברית החדשים, ובשום אופן לא לקדמת הנאורות, לא באלף רבתי הוא אומר לחגיגת הניצחון של רוח היהדות:

עתה נותרה להם רק הברירה: או שיעשו אדונים לאירופה או שיאבדוה, כפי שלפני ימים רבים איבדו את מצרים, כאשר הועמדו בפני ברירה דומה [...] עתה, כשללא מעצור הם נכנסים מדי שנה יותר ויותר בקשרי נישואים עם מיטב האצולה האירופית, הם יעמידו עד מהרה מורשת נאה של גינוני רוח וגוף: כך, שבעוד מאה שנים יאצילו מבט נעלה למרי מבלי לעורר עוד בבחינת אדונים בושח בלבנות משועבדיהם. והרי זה המכוון! משום כך מוקדם מדי לפתור בעייתם! הם עצמם מיטיבים לדעת, שאין להעלות על הדעת את כיבושה של אירופה ורודנות כלשהי מצדם: אולם ברור עם זאת, שבאחד הימים אירופה זו תיפול ותשור קלות כפרי בשל לכף ידם השלוחה לקראתה. אך לשם כך מן הנחוץ הוא להם להצטיין בכל תחומי ההצטיינות האירופית ולהיות עם בחיריה: עד הגיעם לכך, שהם עצמם יהיו הקובעים מה הדבר הראוי לציון. או אז ייחשבו כממציאים וכמורי-הדרך לבני אירופה, מבלי היות הדבר עוד בגדר פגיעה בכבודם של הללו [...] או אז יעלה ויבוא שוב זה היום השביעי, בו ישוב וישמח אלהי היהודים הקדום, יוכל להתענג על עצמו, על בריאותו ועל עמו הנבחר – ואף אנו, כולנו, הלא נגל ונשמח עמו!²⁰

רוח היהדות מוצגת אצל ניטשה, כמו אצל תלמידיו הפוסט-סטרוקטורליסטים בימינו, כאיום נורא, שכן טבעו של הפרטיקולריזם שלה להיהפך לאוניברסליות כוזבת במסגרת פרויקט הנאורות והחינוך ההומניסטי. אין לראות בה את הקץ לפרטיקולריזם היהודי ולייעוד האוונגרדיסטי שהוא טומן בחובו, אלא, כמו אצל מרקס ואצל היטלר, איום לייהוד ממשי של המערב ואל נכון של האנושות כולה. היהדות מופיעה ככוח שטני בשלושה הקשרים: (א) במסורת המציגה אותה ככוח שעניינו האוניברסליזציה של הייעוד הפרטיקולריסטי היהודי; (ב) במסורת המציגה אותה כאיום פרטיקולריסטי על המחויבות האוניברסליסטית הנוצרית לגאולה כללית על דרך האהבה כחלופה לחוק, שעליה מבשר פאולוס; (ג) בתפיסת היסוד של הפרוגרסיבים החדשים בימינו, וכאן היא מוצגת (לעתים במובלע, לעתים ישירות) כשטן העומד למכשול כמעט בלתי עביר בפני אפשרויות השחרור האוניברסלי, בקרב הפוסט-סטרוקטורליסטים מסוגם של פוקו, ליוטר, בודריאר ודלז, הן בקרב המתנגדים מסוגם של ז'יז'ק ובאדיו. בקרב אלה ואלה (ובייחוד בקרב רבים מתלמידיהם) חוברים זה לזה בצהלה הגיון הקפיטליזם הנאו-ליברלי והגיון התרבות הפוסט-מודרניסטית שלביקורתם הם מסורים עד כלות.

20 פרידריך ניטשה, דמדומי שחר (תרגם ישראל אלדד), שוקן תל אביב 1978, עמ' 256.

בימינו מוצאים אלן באדיו ורבים מהפרוגרסיבים החדשים האחרים חשיבות רבה ביותר בפאולוס, בבחינת דמות מייסדת של אוניברסליות רדיקלית חדשה, העומדת כניגוד לכל אמירה קהילתנית או פרטיקולריסטית.²¹ ז'ז'ק, באדיו ותלמידיהם הרבים עם הגיבורים הפוסט-סטרוקטורליסטים המגוונים של התרבות הפרוגרסיבית החדשה משחרים לנוכח תורתם של לנין, פול פוט, צ'ה גווארה ומאו טצה טונג למימוש דברי פאולוס 'כי גם אנחנו נטבלנו כולנו ברוח אחד לגוף אחד אם יהודים אם יוונים אם עבדים או בני חורים ורוח אחד השקה אותנו כולנו' (איגרת ראשונה אל הקורינתיים יב 13).

אחדים מכחישים לחלוטין את האנטישמיות החדשה, ואילו אחרים מצמצמים את היקפה ואת משמעותה. המכירים בחשיבותה מצמצמים אותה בדרך כלל לדיון בהסתערות הבלתי הוגנת על ישראל ובהדלגטימציה העכשווית של המדינה היהודית בידי חוגי שמאל רדיקלי מזה והאסלאם המיליטנטי מזה. יחידים הם הניסיונות להבין את האנטישמיות החדשה באופן רחב ומאתגר.²² בתופעת האנטישמיות החדשה אני מבחין באלמנטים האלה:

א. תפוצתה של האנטישמיות הישנה בזירות חדשות במסגרתן של דינמיקות ורטוריקות שמחוללים הגלובליזציה הקפיטליסטית והפוסט-קולוניאליזם.

ב. מקומו של היהודי בתאולוגיה הפוליטית האסלאמיסטית העכשווית, שבמסגרתה אין להפריד בין הישראלי ליהודי, בין שליחותו המסורתית של העם היהודי ובין המהות, הפרקטיקות והיעוד של הצינונות ומדינת ישראל. התאולוגיה הפוליטית של 'האחים המוסלמים' ו'אמנת חמאס' מנכיחות מגמה זאת באופן מובהק.

ג. עמדות פוליטיות של הפרוגרסיביות החדשה המתנסחת במערב במנסרות, כגון הפמיניזם הפוסט-סטרוקטורליסטי, הפוסט-קולוניאליזם והרב-תרבותיות הרדיקלית המנפיקות עמדות אנטישמיות מתוך הפרוגרסיביות החדשה בסיוע רטוריקה של 'ביקורת' ו'התנגדות', הממשיכה את האנטי-יהודיות לכדי אנטישמיות חדשה במובנים אלו:

- שלילת זכותו של העם היהודי להגדרה לאומית ייחודית.
- הפיכת ההתנגדות לצינונות למזבח שעליו מועלה לעולה מהות הרוע המיוחס לציביליזציה המערבית כדי להבטיח מעין היטהרות (דה-קולוניזציה עצמית). במסגרת זו ההתייחסות למדינת ישראל היא כאל הביטוי המזוקק והקיצוני ביותר של האלימות והדכאנות האופייניות לציביליזציה המערבית כולה.

Alain Badiou, *Saint Paul: The Foundation of Universalism*, Stanford University Press, 2003

22 פייר-אנדרה טאג'יף, *הידופוביה החדשה* (תרגמו עמית עסיס ולוראן כהן), ראובן מס, ירושלים 2010 (להלן: טאג'יף, *הידופוביה החדשה*); Bernard-Henry Levy, *Left in Dark Times* (translated by Benjamin Moser), Random House, New York 2008 (hence: Levy, *Left in Dark Times*), pp. 147-166; Richard Wolin, *The Seduction of Unreason: The Intellectual Romance with Fascism from Nietzsche to Postmodernism*, Princeton University Press, Princeton 2004; Bernard Harrison, *The Re-Surgence of Anti-Semitism: Jews, Israel and Liberal Opinion*, Rowman & Littlefield, Lanham 2006

- הפיכת מדינת ישראל לביטוי העילאי של הרוע עלי אדמות. לתפיסת מדינת ישראל כביטוי המזוקק והקיטוני ביותר של האלימות והדכאנות האופייניות לציביליזציה המערבית כולה יש יסודות פילוסופיים ותאולוגיים המתבהרים בספרות הפרוגרסיבית החדשה.
- 'הביקורת' ו'ההתנגדות' של המנסרות הפרוגרסיביות החדשות נפגשות על אף שונותן בצומת אחד ויחיד: העלאתה לעולה של הציונות וצליבתו מחדש של היהודי הקולקטיבי: מדינת ישראל הופכת ל'ישראל' דמונית וליהודי שבין אומות העולם.
- יחס מיוחד במינו למדינת ישראל ולציונות מתוך שימוש באלמנטים אנטישמיים מסורתיים במסגרת ניסוח ה'ביקורת' וה'התנגדות' הפרוגרסיבית החדשה.
- ד. עמדות פרוגרסיביות חדשות המתנסחות בעולם השלישי ובקרב אינטלקטואלים של קבוצות שוליות במערב וממקמות את ייחודיותו של 'היהודי' או את ייחודיותה של מדינת היהודים כייצוג של הרוע האולטימטיבי שנגדו חייב להיות מכוון כל 'רזיסטנס' לגזענות, לקולוניאליזם ולשאר ביטויי היהירות האלימה-החולנית של המערב. מקום מרכזי שמור כאן למעבר מהאנטי-יהודיות שבפרוגרסיביות החדשה לכדי אנטישמיות (חדשה) הממקמת את המדינה היהודית במקום מיוחס בדיון המוסרי והפוליטי, שער לפעולה אקסטטי-דתית-גואלת במסגרת הפרוגרסיבית החדשה.

רבים וטובים טוענים כי במציאות אין תופעה שכזאת וכי אין זה נכון לדבר על 'אנטישמיות חדשה'. אין בנמצא אלא אנטישמיות, המתפתחת ומשנה גוונים, אפיונים ומופעים בהקשרים היסטוריים משתנים. במחנה הזה מוצאים את מקומם אישים שונים – מחוקרי שואה לאומיים ומודרניסטים כמו יהודה באואר ועד רדיקלים שמאליים, מרקסיסטים אורתודוקסים, פוסט-סטרוקטורליסטים ופמיניסטיות רדיקליות כמו ג'ודית באטלר. כאחד האנטישמים החדשים היותר פעילים תרמתי גם אני בהתמסרות גדולה את תרומתי למגמה רבת-השפעה זאת.²³ מחוגים מגוונים ובדרגות הטעמה שונות שבה ומופיעה הטענה כי בעיקרו של דבר הדיון באנטישמיות החדשה אינו אלא אמצעי לחסום את הכניסה לדיון המוסרי, להעניק לחברה הישראלית פטור מאחריותה לחרושת הרוע הציונית. סלבו ז'יז'ק, הפילוסוף הנערץ ביותר מבין הפרוגרסיבים החדשים, אף מגדיל לעשות בביקורתו את האנטי-אנטישמיות החדשה, ולצד הטענה בדבר הרווח הישראלי מהדיון באנטישמיות החדשה, מציג דווקא את הציונות כביטוי שיא של אנטישמיות ושל ברית עם הנאציזם.²⁴

23 אילן גור-זאב, 'האמנם נוצח היטלר?', פילוסופיה, פוליטיקה וחינוך בישראל, אוניברסיטת חיפה, חיפה 1999, עמ' 57-98. ראו גם: Idem, 'Holocaust/Nakbah as the Israeli/Palestinian Homeland', in: Gur-Ze'ev (author/editor), *Destroying the Other's Collective Memory*, Peter Lang, New York 2003, pp. 25-50; Idem, 'Beyond the Destruction of the Other's Collective Memory', *ibid.*, pp. 51-67.

24 Slavoj Zizek, *The Parallax View*, The MIT Press, Cambridge 2006

בשנים האחרונות אפשר למצוא התייחסות שונה ביותר לאנטישמיות החדשה במסגרתה של ספרות מתרחבת שעניינה העיקרי הצגת כת סנגוריה על ישראל מול ההתקפות הקיצוניות והבלתי הוגנות על תקומתה. הנחת המוצא היא שתופעה ממשית שמוצדק לכנותה 'אנטישמיות חדשה' אכן קיימת. מדובר בדיונים באמצעי התקשורת, במאמרי דעה בעיתונות הכתובה, ביומני רשת (בלוגים), בכתבי עת אידאולוגיים ואף במחקרים אקדמיים של ממש.²⁵ משקלם של המחקרים האקדמיים קטן ביחס: רוב הדיון מתנהל בזירות לא אקדמיות. מחקר אקדמי סטנדרטי (עבודות דוקטור ועבודות מוסמך) בסוגיית האנטישמיות החדשה כסוגיה העיקרית העומדת לעצמה עדיין נעדר כמעט לחלוטין.

אף שהדיון בסוגיית האנטישמיות החדשה רחוק מלהיות מונוליטי, ומתבטאות במסגרתו אוריינטציות שונות וטקסונומיות מגוונות, מתבקש ואף מתאפשר לחלץ מאפיינים משותפים. בדיונים אלו כרגיל תשומת הלב העיקרית מוקדשת למדינת ישראל, ובאופן ספציפי יותר: המחברים עוסקים במרץ מיוחד בשאלת הדה-לגיטימציה של ישראל וביחס הלא הוגן למגרעותיה, למעידותיה ולטעויותיה, ומגשים אחר טעם אחד, מוגדר וכולל, המסביר את 'נבחרותה'. כמו כן בדיונים אלו זוכה לתשומת לב הקשר שבין היחס המיוחד למדינת ישראל ובין האנטישמיות, לעתים קרובות מתוך התרכזות ביחסו של השמאל הרדיקלי למדינת ישראל.²⁶ מקרב הכותבים הרהוטים ביותר יוזכרו בהקשר זה אלן פינקלקראוט, ברנרד הריסון וברנר-אנרי לוי. הטענה המרכזית כאן היא הטענה החשובה שאין להפריד בין סוג מסוים של אנטי-ישראליות (ואנטי-ציונות) קיצונית ובין אנטישמיות. יש אפילו מי שטורחים, כמו צ'רלס סמול, לנסח משוואות ולחלץ את אחוזי ההסתברות שהמבקרים החריפים של ישראל ייחשפו כאנטישמים אם רק ימלאו את השאלונים המתאימים כראות.²⁷ לעתים זוכה לתשומת לב מיוחדת התאולוגיה הפוליטית האסלאמית בימינו, ונידונים גם הביטויים המתרבים של האנטישמיות האסלאמיסטית. כיום אי אפשר להפריד בינה ובין הפוליטיקה הרדיקלית של האסלאם וסירובו להבחין בין היהדות ובין הציונות, בין הישראלים ובין היהודים, לצד שלל הביטויים הגואים של אלימות קדושה מצדו של עולם הג'האד. בכל אלה לא אעסוק אלא חלקית או בעקיפין בדיון שאני מציע כאן, אף שלדעתי סוגיות אלה חשובות עד מאוד. כאן אני מבקש להצטמצם ולהפנות את תשומת הלב אך ורק לזיקה ייחודית המתקיימת בין שלוש סוגיות: (א) אנטי-יהודיות חדשה במערב; (ב) אנטי-שמיות חדשה במערב; (ג) אנטי-ישראליות במערב. הדגש יהיה על המערב מתוך ההכרעה להשאיר להזדמנות אחרת את הדיון

25 אפיון המחקר והדיון האקדמי וביטוס התבחנותם ממחקרים ודיונים שאינם 'אקדמיים' או שאינם אקדמיים דיים אינם עניין קל כלל וכלל. למרות זאת, בשלב זה אשאיר את התייחסות לא מבוסס ולא מוגדר, על אף המחיר שיש לשלם על כך, ובעיקר באי-מתן מענה לצורך בהצגת אמות מידה וגבולות שיבססו את ההתבחנות.

26 טאג'יף, היודופוביה החדשה, עמ' 12. ראו גם: Levy, *Left in Dark Times*, p. 155.

27 Edward H. Kaplan & Charles A. Small, 'Anti-Israel Sentiment Predicts Anti-Semitism in Europe', *Journal of Conflict Resolution*, 50, 4 (August 2006), pp. 548-561

בסוגיות כגון השימוש של אינטלקטואלים של העולם השלישי בדיונים אלה במסגרת השיח, החינוך והפוליטיקה הפוסט-קולוניאליסטיים. לעניין זה חשיבות מיוחדת לנוכח שגשוגו של הפוסט-קולוניאליזם בארצות כמו ונצואלה שבשליטת הוגו צ'אוס, ההפנמה שמפנימים את הדיון הזה פוסט-קולוניאליסטים מהעולם השלישי הפועלים במערב כמו טארק רמדאן, ולנוכח הקליטה שקלטו אותו בזירה הישראלית הוגים ופעילים פוליטיים כמו אילן פפה, יהודה שנהב, אודי אלוני, אריאלה אזולאי, אורן יפתחאל, ענת מטר, יצחק לאור, הנרייט דהאן-כלב ועדי אופיר.

טענתי: מתחת לשמים הפוסט-מטפיזיים נהפכה האנטי-יהודיות החדשה למטה-נרטיב של הפרוגרסיביות בת ימינו. מעתה סלולה הדרך בין אנטי-יהודיות פרוגרסיבית חדשה ובין אנטישמיות מזן שלא ידענו כמותו, השונה מהותית מהאנטישמיות הישנה.²⁸ בצדק מזדיר פיר-אנדרה טאגייף שחשובה כאן ההפרדה, שכן

אף שאנו מבחינים בזרימה משותפת ובהצטלבויות רבות בין הנושאים האנטי-אמריקניים, אנטי-ישראליים ואנטי-יהודים, תהיה זו הדרדרות להפרזה פמפלטית אם נצמצם את שלושת סוגי השיח האלה לכדי עמדות זהות. ליתר בהירות: לא כל האנטי-אמריקנים הם אנטי-יהודים ולא כל האנטי-יהודים הם אנטי-אמריקנים.²⁹

האנטישמיות הישנה, הן בגרסתה הדתית הן בגרסתה הגזעית, ראתה ביהודי את ה'אחר' של תרבות המערב, ואילו האנטישמיות החדשה מציגה את היהדות ככוח המניע את הדכאנות המהותית של הציביליזציה המערבית, ובמדינת ישראל היא רואה את הנציגה המובהקת, הקיצונית והאלימה ביותר של הרוע האימננטי למערב.³⁰

לפרוגרסיביות החדשה – בריצתה אלי 'ביקורת' ו'התנגדות' לגזענות ולקולוניאליזם המערביים וכנגד חזון הנאורות בדבר הדמוקרטיה וקדמת התבונה!³¹ – אין מטרה דחופה יותר מאתגור רוחו הרעה של המונותאיזם היהודי. אין לה ייעוד פוליטי נעלה יותר מחיסולה של המדינה היהודית, בה בעת שהיא מחויבת ללא שיוור לאנטי-גזענות ורואה באנטישמיות ביטוי פרטי של גזענות, שיש לשלול מכול וכול בבחינת אחד הגילויים המובהקים והנוראים ביותר של המהות המערבית. כבר כאן מציצה בתום לא קדוש הסתירה המפלחת את טהרנותה של אנטי-גזענות גזענית זו, שבשם ה'אחר'³² מתמסרת עד כלות

28 גור-זאב, 'צליבתו-מחדש של היהודי', עמ' 26.

29 טאגייף, היודופוביה החדשה, עמ' 12.

30 Ilan Gur-Ze'ev, *The First Conference on The New Anti-Semitism: Educational Challenges*; ראו גם: http://www.edu.haifa.ac.il/~ilangz/antisemitism_conference/.

31 Chantal Mouffe, 'Radical Democracy', in: A. Ross (ed.), *Universal Abandon: The Politics of Postmodernism*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1988, pp. 38-39; Idem, *The Democratic Paradox*, Verso, London 2000 (hece: Mouffe, *The Democratic Paradox*).

32 אלן פינקלקראוט, בשם האחר: הרהורים על האנטישמיות שבפתח (תרגמה שולמית הרן), מרכז שלם, ירושלים 2004.

לאנטי־יהודיות קנאית, ככוח המניע את ריצתה בזרועות פתוחות לקראת בשורתה הגואלת של האנטישמיות החדשה בבחינת שלהבת רוחנית אנטי־גזענית בעידן גלות הקדושה. במאמר 'על השימוש במילה "יהודי"' מנכיח אלן באדיו את המעבר מאנטי־יהודיות לאנטישמיות חדשה ולמחויבותם של הפרוגרסיבים החדשים לחסל את המדינה היהודית כביטוי עילאי של רוחניות בעידננו הדל, העידן הפוסט־מטפיזי, שמהירות־העל חוגגות בו את גלות הקדושה:

מהשליח פאולוס לטרוצקי, ובכלל זה שפינוזה, מרקס ופרויד, היתה זו הקהילתנות היהודית שאימה תמיד על התחוללותו של אוניברסליזם יצירתי [...] ברור שהמקבילה הנוכחית לפְּרָדָה הדתית הפאולינית מהיהדות הממוסדת, לזו של שפינוזה מבית הכנסת או להתנגשות הפוליטית של מרקס עם ההתמזגות הבורגנית של חלק מהקהילת המקור שלו, היא התנגשות עם מדינת ישראל, לא עם קיומה האמפירי, באשר זה איננו טהור יותר או פחות מקיומן של מדינות אחרות, אלא עם ההזדהות האקסקלוסיבית שבטענתה להיות למדינה יהודית, כנגד הדרך שבה היא גוזרת מטענה זו זכויות־יתר, ובייחוד כאשר היא דורסת ברגל גסה את מה שמשמש אותנו בבחינת החוק הבין־לאומי.³³

הפילוסוף הפרוגרסיבי המוערך מלמד אותנו שהיהדות היא הסכנה לאוניברסליזם הפרוגרסיבי העכשווי. 'בעצם ההגנה על המונופול על המילה "יהודי" נעקרת לעולם ועד האפשרות לאוניברסליזם פוליטי, נשללת האפשרות לשוויון [...]'³⁴ באדיו מלמדנו את הדרך לכינונה של תחייה כלל־אנושית בהשראת רוחם הגדולה של פול פוט בקמבודיה, מאו בסין ולנין ברוסיה, באשר לשיטתו הם מייצגים 'אתיקה של אמת', את יכולת החריגה בתוככי האימנציה שבמרחביה נטוע ה'מקום' הדינמי למעללי גדולה פאולינית עכשווית. זהו גם ה'מקום' לחגיגות שהפרוגרסיבים החדשים, האמורים להיות שמאל ערכני, עורכים סביב ההוגה הנאצי קרל שמידט. חשוב להצביע על ההקבלה שבין ההוגה הקתולי השמרן שהתמסר לנאציזם ותרם להצדקת חוקי נירנברג, ובכלל זה 'הפירר כמגן החוק' (1936), ובין האלטרנטיבה הפרוגרסיבית החדשה שחוגגים אגאמבן, בורדייה, באליבר ושאר החברים שבשמאל הרדיקלי הנערץ כיום. השמאל הרדיקלי כיום, הן על הענף הפוסט־מודרניסטי שבו הן על הענף האנטי־פוסט־מודרניסטי שבו, שב בתשוקה עצומה לרעיונות היסוד של שמידט ולביקורתו על הדמוקרטיה הליברלית. עצמתה של תשוקה זו וטבעה הייחודי תובעים פיענוח. הפיענוח כאן חשוב במיוחד אם יש בדעתנו לנסות להבין את טבעה של האנטי־יהודיות העכשווית, שנעשתה מטה־נרטיב של המחשבה הפרוגרסיבית החדשה. קל וחומר שיש בפיענוח

Alain Badiou, *The Uses of the Word 'Jew'*, Retrieved on 19.1.2010 from 33
<http://www.lacan.com/badword.htm> (hence: Badiou, *The Uses of the Word 'Jew'*)

Ibid. 34

שכזה משום תנאי לחילוצה של תגובה ראויה לאתגר החדש. לתשומת לב מיוחדת ראויה החינגה שהם ותלמידיהם עורכים סביב 'ההתנגדות' לרוח היהדות, להיגיון הפנימי של המערב ולעצם הרעיון של 'החוק' בבחינת 'הטרור האמתי' בדרך להצגתה של אלימות חדשה, חודרת-כול, כביטויה העדכני של האהבה הפאולינית בעידן גלות הקדושה. מקום מיוחד יש כאן לזיהוי של ז'יז'ק, באדיו וחבריהם את מוצאו של 'החוק' הליברלי המאוס ב'הלכה' היהודית, שתחתיה הם מציגים את ההיבט האוניברסלי של תפיסת האהבה של פאולוס בהקשר פוסט-סטרוקטורליסטי או אנרכיסטי עדכני. בהגותם, האוניברסליות 'האמתית' שבתפיסת האהבה של פאולוס, המכוונת נגד ההלכה היהודית והפרטיקולריזם של עם ישראל, נעשית רחם לתפיסת האלימות חסרת הרסן שאינה חייבת דין וחשבון לפני ערכאה כלשהי, באשר כל ערכאה מסתברת כביטוי של אלימות-שיא שצלחה. לנוכח זה אף האתיקה והאידיאלים של 'זכויות האדם' ו'החירות' משמשים להסוואת אי-החופש.³⁵ חשוב להצביע על הזיקה שבין תפיסה זו של אוניברסליזם ובין הגלובליזציה הקפיטליסטית והתרבות הפוסט-מודרניסטית שכביכול נגדן היא יוצאת תחת הדגל של אנטי-יהודיות עקבית.

במציאות תפיסה אנרכיסטית זאת מכוונת נגד ערכאה כלשהי באשר היא ערכאה ונגד החוק בצבייליזציה המערבית (וכן נגד הדמוקרטיה 'הפורמלית', הליברלית, ונגד מדינת הלאום, וכן נגד מדיניות הרווחה והחינוך ההומניסטי), בעודה נמנעת מלהציג 'התנגדות' לביטויי הפרטיקולריזם של 'הקרבנות' או לבקר אותם. האמת היא שז'יז'ק, באדיו ותלמידיהם דווקא כן משלימים עם החוק ועם המובן מאליו ובלבד שיופיעו בגרסותיהם הטוטליטריות והדכאניות ביותר (עד כמה שהם משגשים בנחלותיהם של לנין, פול פוט, אחמדינג'אד, צ'אוווס, נסראללה או דיקטטור מרושע אחר המכוון את עצמותיו כנגד המערב). אל נכון הם אף מגדילים לעשות ומציתים את חגיגתם הנלהבת של הקונסנזוס הכפוי עד כמה שהוא ביטוי של מעשה-רבר של אוונגרד נחוש וחסר עכבות, סיכום מופע האמת כספקטקל הרואי המזנק בטרגיות בלתי נמנעת אל הרגע הנדיר המחלץ להרף גואל את הנבחרים מלפיתת גבולותיו של הקונטיננטל האיסטורי רק כדי להשיבם לחוסר התוחלת שבשגרה האלטרנטיבית וחוקיה, שישגשו עד הופעתה של ההזדמנות המהפכנית הבאה, שמן הסתם תשחזר את סתמיותה של הישועה ואת המשך שלטונו של חוק-העל, חוק סתמיותה של החריגה משלטונם של החוק הפוזיטיבי ומבן פמלייתו הנאמן – המובן מאליו. מכאן החשיבות שהם מוצאים ברעיון של 'מצב החירום' כאידאל ולא כמצב קיצוני ונדיר בלבד, אידאל המוצג אל נכון כביטוי של הקונטיננטל, הנשלט על ידי רוח היהדות (כלומר הקולוניאליזם המערבי) ולא של רגע ייחודי ונדיר בלבד, כמבוא לאלימות שיא פאולינית הפטורה מלגיטימציה רציונלית-הומניסטית ומהסכמה דמוקרטית, בדרך לדיקטטורה הכולשוויקית העדכנית, בסיוען של אלימויות הנגד של קרבנות הצבייליזציה

35 סלבו ז'יז'ק, ברוכים הבאים למדבר של הממשי (תרגמה רינה מרקס), רסלינג תל אביב 2002 (להלן: ז'יז'ק, ברוכים הבאים), עמ' 10.

היהודית-נוצרית. 'ישנם זמנים שכאלה', אומר לנו ז'יז'ק, וכאן הוא מגלה טפח מסודה הכמוס של האנטי-יהודיות הפרוגרסיבית הדוהרת אלי האנטישמיות החדשה,

שבהם השנאה היא ההוכחה היחידה שאני אוהב אותך אהבת אמת. חשוב ביותר שמושג האהבה יקבל כאן את מלוא משקלו הפאוליני: המרחב של האלימות הטהורה, המקום שמחוץ לחוק (הכוח הלגלי), הזירה שבה האלימות (שכבר אינה מכוננת-חוק ואף טעונת חוק כבר איננה) הופכת למקום התממשותה של האהבה.³⁶

הזיהוי של היהדות כאויב מצעד הניצחון של הפוסט-קולוניאליזם האוניברסליסטי מן הדגם הלניסטי והאיתור של היהדות כאויבת הדמוקרטיה הרדיקלית והרב-תרבותיות הפוסט-קולוניאליסטית בידי שני הזרמים המרכיבים את הפרוגרסיביות החדשה מדריכים אותנו לנסות לברר מה הם תנאי אפשרותה של האנטי-יהודיות החדשה ומאילו רכיבים בנוי הגשר שבין האנטי-יהודיות החדשה לאנטישמיות החדשה, המציגה את רוח היהדות כרחם של הקולוניאליזם, הגזענות והמחשבה הדכאנית של המערב וקוראת בגלוי או במובלע לחסל את המדינה היהודית. במילים אחרות, משימתנו היא לברר מה הם התנאים לשגשוגן של האנטי-יהודיות והאנטישמיות של הפרוגרסיביות החדשה לעומת עמדתה של הפרוגרסיביות הישנה כלפי היהדות, היהודים והתקומה. להלן ננסה להשיב על שאלה זו. במסגרתה של הפרוגרסיביות החדשה מככבים הוגים שונים מאוד כמו ז'אן בודריאר, ז'ק דרידה, סלבו ז'יז'ק, אלן באדיו, ז'אן ליוטאר, מישל פוקו וז'יל דלז, המתאחדים סביב המחויבות להבקיע את פרויקט הנאורות. חשוב להטעים: הנאורות והמסורת ההומניסטית כללו מניה וביה ביקורת עצמית ולעתים קרובות אף ביקורת קיצונית על מסורת זו עצמה. חידושם של הפרוגרסיבים החדשים אינו בעצם הביקורת על פרויקט הנאורות, אלא בכך ש'הביקורת' וה'התנגדות' (בייחוד במנסרות כגון הפוסט-קולוניאליזם) מתנהלות לנוכח גלות הקדושה מתוך מודעות לגלות הורג-האלוהים בעידן הגלובליזציה הקפיטליסטית. לפיכך 'הביקורת' וה'התנגדות' של הפרוגרסיבים החדשים מחוללות התמסרות לאובססיה אקסטטית לחסל את הציביליזציה היהודית-נוצרית ואת יסודותיה הרוחניים.

הפרוגרסיביות החדשה מאמצת לחיקה הוגים אנטי-נאורים שבשנות השלושים של המאה הקודמת שיתפו פעולה עם התנופה הנאצית, מקצתם באופן פעיל ונלהב, ומתמסרת להוגים אנטי-נאורים כמו ניטשה, שהנאצים ראו בו מורה דרך, מתוך התלהבות שעלינו לפענח את יסודותיה הנפשיים, הרוחניים והפוליטיים.³⁷ במסגרת הפרוגרסיביות החדשה הופכים ניטשה, היידגר, ז'ורז' בטאיי, קרל שמידט ושאר אויבי הפרוגרסיביות הישנה

Slavoj Zizek, *Violence: Six Sidewalks Reflections*, Picador, New York 2008 (hence: 36
Zizek, *Violence*), p. 205

Richard Wolin, *The Seduction of Reason*, Princeton University Press, Princeton 2004, 37
p. 19

לגיבוריהם של השמאלנים האנטי־נאורים, הממשיכים בימינו את מסורת הראקציה האנטי־נאורה של המאות האחרונות, ראקציה שהולידה את הפשיזם ואת אושוויץ. ההגות הזאת מגויסת להריסת פרויקט הפרוגרסיביות 'הישנה', שהמסגרת התרבותית־פילוסופית שלה מזוהה כ'מערבית', 'יהודית־נוצרית', ולעתים אף מכונה 'אמריקה'.³⁸

מקום מיוחס שמור כאן להפרדה בין הביקורת הכללית על 'המערב' ובין הביקורת על 'אמריקה'. בביקורת זו יש לאחרונה הרבה מן המשותף עם ישראל הן כהוויה פוליטית קולוניאליסטית, הן כהוויה רוחנית יהירה וחסרת שורשים המחויבת לרכוש כל מה שטרם נכנע כליל לרצונה, להשתלט עליו ולשעבד אותו. זהו ההיגיון העומד ביסוד האנטישמיות החדשה החוגגת ככינוסים האנטי־גזעניים שהאו"ם מארגן (דרבן 1, דרבן 2 ודרבן 3) וזהו גם צומת המפגש של טקסטים כגון הפרוטוקולים של זקני ציון בהפקת המשטרה החשאית של הצאר ואימפריה של אנטוניו נגרי,³⁹ שלפני שנהפך לגיבור הפרוגרסיביות החדשה באקדמיה היה שקוע רובו ככולו באקטיביום טרוריסטי שמאלי באירופה של שנות השישים. כחלק מתנופה זו הפרוגרסיביות החדשה מחויבת לפרק את הפרוגרסיביות הישנה, ההומניסטית – לפרק את ההומניזם, את רעיון הקדמה של הנאורות ואת הלגיטימציה של הלאומיות המודרנית שבמסגרתה עוררה הציונות התפעלות, סולידריות ותמיכה בפרֶיָה העיקרי – מדינת ישראל. השגשוג העכשווי של הדה־לגיטימציה של ישראל כמדינה יהודית אינו אלא שיקוף שגשוגה של הפרוגרסיביות החדשה על חורבות הפרוגרסיביות הישנה בה בעת שהוא משקף את פריחת המיווג שבין התרבות הפוסט־מודרניסטית ובין הגיון השוק הנאו־ליברלי מתחת לשמים הפוסט־מטפיזיים. המטה־נרטיב של הפרויקט הפרוגרסיבי הכללי הוא אנטי־יהודיות המחוללת את האנטישמיות החדשה.

התחייבה היהודית ובניין האומה שהציונות לקחה עליה במסגרת שלילת הגלותיות לא היתה חסרת בעיות כבר מנקודת המבט של הפרוגרסיביות הישנה על גרסותיה הליברלית, הסוציאליסטית והאנרכיסטית. הן ההתבצרות באקסקלוסיביות היהודית והאתוס המשיחי האוניברסלי שלה כאתגר לליברליזם, הן העיקשות שבהתמסרות לשלילתה בדמות הפרויקט הציוני היו אתגר לא פשוט למסורת הסוציאליסטית, גם אם שמים בסוגריים את יחסו של מרקס הצעיר ליהדות ואת ההיסטוריה של שגשוג האנטישמיות בחלקים נרחבים מאוד של הסוציאליזם הלא דמוקרטי מסטלין עד גומולקה, ממיקס תאודורקיס עד הוגו צ'אווס. אף על פי כן אפשר לומר שבחוגים רבים של הגרסאות השמאליות של הפרוגרסיביות הישנה היתה האנטישמיות ביטוי לנוכחות אתוס הראקציה, ולעתים אפשר לדבר כאן אף על טאבו לסוציאליזם, קל וחומר שבאופן מהותי לא היתה האנטישמיות נקודת מוצא לפרויקט השחרור ההומניסטי על שלל גווניו, בניגוד דיאמטרי לנקודת מוצאה של הפרוגרסיביות החדשה.

Levy, *Left in Dark Times*, p. 116 38

Michael Hardt & Antonio Negri, *Empire*, Harvard University Press, Cambridge 2000 39

כיצד התחולל היפוך שכזה במהותה וכייעודה של הפרוגרסיביות? מדוע הפכו מדינת ישראל מזה ורוח היהדות מזה לאובססיה אקסטטיבית, שאין בה מקום למבט מאוזן, לרפלקסיה או להוגנות? מדוע הפכה מדינת ישראל למסמן-על, לארכי-אויב ואף לנוכחותו הממשית של השטן בעידן הפוסט-מודרני? מדוע הפכו (אמנם בדרכים מנוגדות) המדינה היהודית מזה ורוח היהדות מזה למכשול העיקרי בדרך לאמנציפציה כלל-אנושית, וקודם כול לאיבות 'האחר' ו'הקרבנות'?⁴⁰ כדי להשיב על שאלות אלו עלינו להקדים כמה מילים על תנאי האפשרות להתחוללותה של הפרוגרסיביות החדשה ולקריסתה של הפרוגרסיביות הישנה במערב.

הפרוגרסיביות הישנה התחוללה מתוך הֶדף התפרצותה של המודרנה. גם אם המודרנה היא פרי הבשלתם של תהליכים עמוקים ומתמשכים בסוף ימי הביניים וברנסנס המאוחר, בכל זאת בהופעה על בימת ההיסטוריה של ההתמודדות עם הזימון ל'שיבה הביתה' אל האין היה חידוש של ממש. החידוש שבמודרנה והתחוללותה של הפרוגרסיביות ההומניסטית מתאפשרים מתוך עצמות תקומת הקדושה, חידוש הקדושה על דרך הפרוגרס האנושי כמעללה של האנושות ולא כביטוי של רצון האל. במרחבי הקדושה המונותאיסטית הפרוגרסיביות הישנה משתנה מחרדת קודש שעניינה אהבת האלוהים, ציות לאמתות ולצווים המוסריים שדת האמת משגרת באמצעות הסוכנים הלגיטימיים של פרשנות כתבי הקודש לכדי חרדת קודש מודרנית, שעניינה הגדול הריגת האלוהים רגע רגע מחדש באמצעות הקרמה של החירות והידע, המכלכלים את החיים הראויים.⁴¹ זהו צור מחצבתם של מדינת הלאום, החינוך ההומניסטי והדמוקרטיה הליברלית, שהתרבות הפוסט-מודרניסטית, הקפיטליזם הנאו-ליברלי והפוסט-קולוניאליזם מתגייסים להחריב עד היסוד במסגרת המטה-נרטיב של האנטי-יהודיות. אנטי-יהודיות כמטה-נרטיב של עידן גלות הקדושה מאפשרת לזהות בין רוח המונותאיזם היהודי, מהות התרבות המערבית וטבעה של האלימות החודרת-כול של המודרנה בציביליזציה היהודית-נוצרית. האנטי-יהודיות היא מטה-נרטיב של הפרוגרסיביות החדשה מתחת לשמים הפוסט-מטפיזיים. מטה-נרטיב זה מכונן את תנאי האפשרות של האנטישמיות החדשה, המטעימה את הזהות שבין רוח היהדות ומדינת ישראל ובין האלימות האימננטית של המערב, שנגדה יש לצאת בכל רובד ובכל ממד של התממשותה וקודם לכול על ידי צליבתו מחדש של היהודי מזה והרס מדינת ישראל מזה. הרי משמעות הם המעמד של האלימות ואפשרויות 'ההתנגדות' במערב בין עידן הקדושה ההומניסטית לגלות הקדושה בעידן הפוסט-הומניסטי.

נחזור צעד אחורנית לאלימות וליצירתיות הגואלת בעידן המודרני.

נשאל: מהו האימפטוס של ההומניזם המודרני? הריגת האלוהים כפן אחד של מימוש החירות, שהפך האחר שלו הוא האלהת האנושות; ויגיד זרתוסטרא של נישא

Peter McLaren in conversation with Ilan Gur-Ze'ev, 'New Anti-Semitism as the Meta-Narrative' 40

ישעיהו ברלין, נגד הזרם (תרגם אהרון אמיר), עם עובד, תל אביב 1986, עמ' 213. 41

מה שיגיד. לסינג אומר באחרית חיבורו *חינוך המין האנושי לכל בני האדם המודרניים כולם*:

בוא תבוא לבטח, שעת השלמות, בה האדם, ככל ששכלו ירגיש עצמו משוכנע יותר לגבי עתיד המשתפר בהתמדה, שוב לא יצטרך לשאול מאותו עתיד מניעים להתנהגותו [...] לבטח תבוא אותה שעה, שעתו של אוונגליון חדש ונצחי שאפילו ספרי הלימוד של הברית החדשה מבטיחים אותה.⁴²

כפי שאפשר לראות אצל קונדורסה, הלווציוס, לסינג, ובאופן מסויג יותר אצל ג'ון סטיוארט מיל, דיידרו, טירגו, וולטר וד'אלאמבר, ובוודאי אצל רובספייר, סן ז'וסט, בכף ובאונורטי, האלהת האנושות נתפסת כפרויקט פרוגרסיבי נאור: הזמן הקווי והקדמה כקטגוריה פילוסופית, כממשות חברתית וחינוכית, כאפשרות מדעית, כצו מוסרי וכאפשרות תרבותית ממשית משחרים למימוש הטלוס האנושי, להתגשמות הייעוד הנשגב של 'השיבה הביתה' בדרך החילוניות. זמן קצר לפני שהוצא להורג המרקזי דה קונדורסה בירי הכוחות המהפכניים, הוא כתב את ה'תכנית לציור היסטורי של קדמת הרוח האנושי'. החיבור ראה אור ב-1795, ובו קונדורסה מציג את הטלוס המוסרי של קדמת התבונה בדרך להאלהת האנושות:

המין האנושי, במסגרת השינויים שעבר מתוך חידוש עצמי תמידי במהלך המאות, סלל לעצמו דרך לקראת האמת והאושר. הבחנות שכאלה בנוגע למה שהאדם היה ומה שהנו כיום מורות לנו את האמצעים שעלינו לנקוט כדי להבטיח קדמה נוספת במהירות ובוודאות, קדמה שאפשר לקוות לה בהסתמך על טבע האדם. כזו גם מטרתה של עבודה זו שלקחתי על עצמי. במיצויה היא תאפשר להראות, בעזרת התבונה והעובדות, שהטבע לא שם כל גבולות לשכלול האפשרויות האנושיות; באמת, ההשתלמות האנושית חסרת גבולות היא, ומעתה ואילך תהיה קדמת השכלול העצמי האנושי בלתי תלויה בשום כוח שיבקש לעצור בעדה. שכן אין לקדמת האדם שום גבול אלא משך קיומו של כדור הארץ, שעליו מיקם אותנו הטבע.⁴³

לא עוד 'שיבה הביתה' בדמות ישועה אישית של המאמין בעולם שהמשיח כבר הגיע אליו, לא עוד גאולה אוניברסלית בשיא מצעדה של האנושות אלי מלחמת גוג ומגוג, יום הדין ומלכות שמים, שבה יתרחש 'התיקון הגדול' למעשה הגירוש מגן העדן בדמות הכניסה למלכות שדי. החלופה החילונית מתיימרת להציג את 'התיקון הגדול' האמתי, והוא אמור להתחולל לא בידי האלוהים, אלא בידי האדם; לא בשמים, אלא על פני האדמה; לא בזכות

42 גוטהולד אפרים לסינג, *חינוך המין האנושי* (תרגם יצחק קליין), מוסד ביאליק, ירושלים 1967, עמ' 5.

43 Antoine-Nicolas de Condorcet, *Sketch for a Historical Picture of the Progress of the Human Mind* (translated by June Barrachough), Weidenfeld and Nicolson, London 1955, p. 4

מעשי נסים והתמסרות לחסד האלוהי, אלא בזכות המעללים האנושיים הגדולים, קדמת האנושות אלי ייעודה במסלול מדעי, במסלול חינוכי, במסלול טכנולוגי, ואפילו במסלול רוחי כמימוש אנושי שאינו אלא כינונו של גן עדן עלי אדמות. המבצע ההומניסטי הגדול אינו עניין פדגוגי או פוליטי גרדא, אלא מעלל קדוש.

החינוך ההומניסטי והיציאה למימוש הייעוד האנושי בחרב שלופה, עם מיקרוסקופ, הדחף לפיענוח, לשליטה ולמחויבות לדיאלוג אינם אלא עבודת הקודש של 'השיבה הביתה' שהתבגרה וכביכול התגברה על הפרוורסיה הדתית שלה. חזון זה כולל דמוקרטיה פרלמנטרית, מדינת לאום וחינוך פרוגרסיבי, והציונות החילונית היתה איבר מאיבריו בבחינת הריגתו הקדושה של האלוהים על דרך הקדמה המודרנית במערב. בחלוף מאה שנים, בעקבות המעקף מתהליך החילון למציאות הכתר-חילונית, יתמוססו תנאי האפשרות ללגיטימציה של הציונות ויתפורר המארג הרוחני הפרוגרסיבי של המערב, והוא יהפוך 'ישן' המפנה את מקומו לפרוגרסיביות 'חדשה', שאין בה מקום למדינת לאום, למדיניות רווחה, לחינוך הומניסטי, וקל וחומר למדינה יהודית.

החזון הפרוגרסיבי 'הישן' התמוטט במחצית השנייה של המאה העשרים עם גלותו של הורג האלוהים-רגע-רגע מחדש.⁴⁴ התפוגגות התנאים לאפשרותה של מדיניות הרווחה, מדינת הלאום וההומניזם חושפת את הסתירה הפנימית שבחזון הקדמה ההומניסטית כחלופה לאמתה של רוח היהדות. מתגלה שוב הניגוד התהומי שבין הפרויקט ההומניסטי של המערב ובין רוח היהדות, שאל נכון אינה יכולה להיות בת בית במערב ואינה מסוגלת להיות חלק מ'הציביליזציה היהודית-נוצרית': הפרויקט ההומניסטי של הרג האלוהים אינו אלא גרסה מודרניסטית חילונית של 'השיבה הביתה' אל האין, שהבטיחה הנצרות בזמן שרוח היהדות עמדה בנאמנותה לחיים, כלומר לגלותיות, לניגודה של התשוקה 'לשיבה הביתה' אל האין. היהדות נאמנה לאהבת החיים ולא לבריחה מתהומותיהם, מסכנותיהם ומנפלאותיהם, וכמעשה אהבה היא בבחינת אמירת 'הן' רבתי לגלותיות מאלתרת התמיד כקיום קו פואזי, חיי אורחא⁴⁵ שאינם בחזקת עונש, אלא ייעוד נשגב.

התקומה היהודית, כמו 'מצב החירום' לפרוגרסיבים החדשים, אינה מתארעת באקט מסוים. אין להבינה כאירוע חד-פעמי ברגע נדיר או בטריטוריה מוגדרת. היא מתממשת בחזקת אוטופיה נגטיבית באין-סופיותו של כל רגע, בכל 'מקום' ובאמצעות כל טרנסגרסיה וביטוי של קדושת החריגה מ'התנאים', מ'הבית', מהמובן מאליו או מ'הנורמליות'. על כן תחייה שכזאת מאלתרת את עצמה לדעת בקו-פואזיס אוהב חיים בכל רגע ורגע מחדש, בין הזירות, העידנים והמהירויות, ולא רק בתוככי כל מצב נתון ומובן מאליו. על כן אין היא יכולה למצוא זחיחות דעת, מנוח או שכחה עצמית סוגסטיבית בשום נווה מדבר היסטורי או ביוגרפי, אף לא בפואזיס של הקדמה הנאורה, באין-ספור זירותיה של הנאורות ובפרוגרסיביות 'הישנה' בכללותה. כמו שאפשר לראות מהשרשרת העתיקה, המתחילה

44 אילן גורזאב, 'עידן המהירויות הגבוהות וההיסטוריה של החינוך ההומניסטי: בדרך להשמדתה העצמית של האנושות או לנומדיות המאושרת של מאלתרת-התמיד?', טבור, 3 (2010), עמ' 157-187.

45 Gur-Ze'ev, *Diasporic Philosophy*, pp. 29-43

באברהם אבינו ונמשכת בנביאי ישראל, ואחריהם יוספוס פלביוס, יהודה הלוי, יהודה אברבנאל, הבעל שם טוב, אהרן דוד גורדון, פרנץ רוזנצווייג, תאודור אדורנו ועמנואל לוינס, היהדות היא אהבה קדושה לחיים. היהדות הנאמנה לייעודה מסרבת להירדם, ואפילו יותר מזה: בכל תנאי היא מסרבת לקבל שוחד או סמי שינה מכל סוג שהוא. וזה הטעם העמוק לכך שכמו למנתון ולאנטישמים האחרים של העולם הקדום, כך גם מבחינתם של באריו והמוני האנטישמים החדשים הנחגגים כיום בזירות הפרוגרסיביות העדכניות, בשום אופן לא ניתן להשלים עם קיומה של היהדות, קל וחומר עם ניגודה – מדינה יהודית.

הפרוגרסיביות החדשה נרתמת נואשות למשימתה: מנוס מחופש. במנוסתה מהחירות המוגבלת היא מציגה הן מחויבות לשחרור מאשליות דכאניות שפיזור ההומניזם באמצעות אידאת השחרור במודרנה, הן מחויבות לשחרור מהמגבלות, מהריסון, מהגבולות ומהערכאות שהשית המימוש המוגבל של ההומניזם על המכלול המערבי. בשום אופן אין לראות בפרוגרסיביות החדשה ביטוי נוסף של תהליך החילון; היא איננה תנופה נוספת של פרוגרס חילוני אוניברסלי קדוש בדרך למימוש האוטופיה, שאותה הבטיחו פרויקט הנאורות והחינוך ההומניסטי.⁴⁶ השינוי הגדול הוא שבמרכזי השפע הקפיטליסטי-הטכנולוגי וההשראה הפוסט-מודרניסטית אין עוד מקום לקדושה כלל. המערב חווה כעת עידן פוסט-מטפיזי, רגע דל, שנתמוססו בו תנאי האפשרות של הקדושה 'הנטורלית', הקדושה המונותאיסטית ויורשתה ההומניסטית, שבמודרנה כוון הארוס שלה להאלתה האנושות ולהשגבתה. התפרקות הקדושה האלוהית מזה והתפרקות הקדושה הכרוכה בהרג האלוהים מזה נספגות במציאות אימננטית, שאין בה מקום לתהליך החילון כביטוי של טרנסצנדנציה, קל וחומר לחריגה כקדמה אנושית אוניברסלית אלי הייעוד החילוני הקדוש, האוטופיה. על כך אומר לנו בודריאר:

הניהיליזם כבר אינו צבוע בצבעים הקודרים, הוואגנריאניים, השפנגלריאניים, המפויחים של סוף המאה. הוא כבר אינו נובע מהשקפת עולם של הדקדנס או של רדיקליות מטפיזית שנולדה ממות האלוהים ומכל ההשלכות המשתמעות מכך. הניהיליזם כיום הוא של השקיפות, ובמובן מסוים הוא יותר רדיקלי, יותר מכריע מן הצורות הקודמות וההיסטוריות, כיוון ששקיפות זו, ציפה זו, אינה ניתנת להפרדה מזו של השיטה עצמה ושל כל תיאוריה המתיימרת להתכתה. כשהאלוהים מת, ניטשה עוד היה כדי לומר זאת – ניהיליסט גדול מכוח הנצחי וגווייתו של הנצחי. אבל נוכח השקיפות הסימולטיבית של כל הדברים, נוכח הסימולקרה של הגשמה מטריאליסטית או אידיאליסטית של העולם בהיפר-ממשות (אלוהים לא מת, הוא נעשה היפר-ממשי), שוב אין אלוהים תיאורטי וביקורתי שיכיר את ילדיו.⁴⁷

46 פול ויריליו, המרחב הביקורתי (תרגמה אורית רוזן), רסלינג, תל אביב 2006, עמ' 37.

47 ז'אן בודריאר, סימולקרות וסימולציה (תרגמה אריאלה אזוליי), רסלינג תל אביב 2007 (להלן: בודריאר, סימולקרות וסימולציה), עמ' 148.

התפרקות הקדושה והיספגותה במכלול האימננטי רווי מהירויות-העל החובק כול, שאין בו 'גבוה' ו'נמוך', 'אמתי' ו'שקרי', 'ראוי' ו'בלתי ראוי', משנה את תנאי האקזיסטנציה האנושית במערב. התשוקה ל'שיבה הביתה' אל האימננציה – להתגברות על כל ביטוי של ניכור, על כל מעלל של ערכאה או גבול, על כל מופע של אי-הידיעה ועל הסבל שאיבד את פשרו – גברה. על מה גברה? היא גברה על עצמת התשוקה הארוטית להולדה, לבריאתו של החידוש הראוי, לחריגה אלי גאולה, לסבל ראוי, לסולידריות אנושית השולטת בתבונה ובשיווי משקל נכון בקיום האנושי הדיאלוגי, תשוקה שמרקס ראה בה קץ הפרה-היסטוריה ושבהתממשותה ראה את ראשיתה של ההיסטוריה האנושית. התשוקה להיספגות באימננציה גברה על התשוקה המשיחית להולדה עצמית מתמדת.

בעידן הפוסט-מטפיזי האדם המערבי כביכול שב 'הביתה', אל האימננציה ואל עולמו של התום. הוא הצליח ליצור תחליף מושלם לאינטימיות עם הקוסמוס⁴⁸ שהתקיימה בעידן שלטון המיתוס טרם המצאת הדתות וראשית ההתיישבות החקלאית. האקסטזיס שהגלובליזציה הקפיטליסטית ומכונת העונג הפוסט-מודרניסטית מייצרות אדיש לאתגרי האמת, לאמות המידה של התביעה לצדק ולאחריות כלפי היפה. האדם הפוסט-מודרני הנכנס בשערי הפרוגרסיביות החדשה כביכול מסוגל להבטיח את הממשי מפני בליעתו על ידי ההיפר-ממשי,⁴⁹ את ההתקרבות לאמתי, לראוי או ליפה, ואין בו מקום לקדמה או לחריגה. קל וחומר שאין לו נקיפות מצפון או חרטה: כדי להציל את השכחה העצמית כתחליף ל'שיבה הביתה' שהציעה הציביליזציה המערבית, הוא מציע בזירות שונות, כגון זירת הקפיטליזם הנאו-ליברלי, אינטנסיוויקציה, האצת המהירויות, הגברת הריגוש, ספקטקל מלהיב יותר ויותר, המפרנס שכחה עצמית מתעצמת עד כדי כך שבכניסה לצנטרופוגליות של מהירויות-העל מיטשטשים הגבולות, והזהות מתפרקת ומתפזרת, מתפוררים הגבולות שבינה ובין הכינון העצמי, ההתגלות או השגב הקדוש.⁵⁰

השתמעויות פוליטיות מרחיקות לכת יש לעצמתה החודרת-כול של מראית העין הסוגסטיבית של שיבתה של האינטימיות נוסח פייסבוק והחירות נוסח גוגל. השתמעויות פוליטיות מרחיקות לכת יש גם לשאר אפשרויות ההיבלעות באימננציה של מכונת העונג הפוסט-מודרניסטית ובפרקטיקות שהנאו-ליברליזם מציע. זהו ניצחון לכל יכולתו החודרת-כול של התחליף האקסטזי לתשוקה העורגת לטרנסצנדנציה – אקסטזיס המבטיח 'שיבה הביתה' והיבלעות בתר-הרואית בסתמיות. ברגע היסטורי דל איזו לגיטימציה עדיין אפשרית ליהדות, שכל כולה מחויבות לטרנסצנדנציה? איזו לגיטימציה עדיין אפשרית ליהדות לנוכח גלות הקדושה וניצחון האקסטזיס של ההשתקעות בדבריות, בסתמיות, ב'פני השטח' או בהתאפנות המתמדת כזינוק הנמר בחזרה אל האין שביסוד האינטימיות שאבדה עוד בשחר הציביליזציה? המעבר מהגמוניה דתית

48 ז'ורז' בטאיי, תיאוריה של הדת (תרגם עידו בסוק), רסלינג, תל אביב 2003, עמ' 28.

49 בודריאר, סימולקרות וסימולציה, עמ' 12.

50 גורזאב, 'מושג האוטופיה'.

בתפיסת הקדמה אל תפיסה חילונית של קדמה בדרך למימוש האוטופיה של גמר מוצלח להאלהתה של האנושות לווה במעתק ביחסי חלל-זמן. המעבר מתנופת האלהתה של האנושות תוך כדי האצת המהירויות ושינוי יחסי הזמן והחלל לתנופת גלות הקדושה והיעלמות הורג-האלוהים מלווה במעתק שלדרמטיות שלו אין כל ביטוי ופרות בחברה 'שקופה' כמו זאת המיוצרת במכונת העונג הפוסט-מודרניסטית: זהו מעתק מקיום פרוגרסיבי במהירויות מואצות (ויחסי זמן-חלל המתלווים אליהן) לכניסה לקיום בזירות של מהירויות-על; מעתק שניתן לציירו כמעבר מהעברת ההון ההרואית והרומנטית בימיו של בילי הנער בעזרת רכבות קיטור לעצמתה המופשטת והכול-יכולה של הזרימה האלקטרונית של ההון באופן דיגיטלי בפוסט-מודרנה, שינוי שאינו מתמצה במהירות גבוהה יותר. השינוי מבטא כאן אל נכון טרנספורמציה של כלל היבטיה ויסודותיה של המציאות במסגרת יחסי זמן-חלל, שכבר אינם לינאריים ואינם מאפשרים טרנסצנדנציה או אפילו שוד מזוין רומנטי המעורר את הנפש כמו בימי בילי הנער והברונים השודדים שעשו את 'אמריקה': כיום הם פונקציונליים גרדא, שקופים, מבטאים היבלעות יעילה באימנציה שעד להתגבשותן של הגלובליזציה הקפיטליסטית והתרבות הפוסט-מודרניסטית דומה היה שלנצח נצחים אבדה לאנושות עם הפרדה מהאינטימיות עם הקוסמוס שהבטיח הקיום הפרה-דתי, שנשען על אכילת בשר נא, חלוקת עבודה מינימלית ונוכחות ממשית, ישירה, חודרת כול של הקדושה שטרם זכתה לשם ולנוכחות. הפרוגרסיביות החדשה, בעידן הדל שהפוסט-מודרניזם מפרסם אותו בצהלות אקסטטיות, מאפשרת את אשליית התממשותה של השיבה הביתה; שיבה הביתה סוגסטיבית בבחינת מקבילתה המשוכללת של מציאות אכילת בשר נא בעולם של נוכחות חודרת-כול של הקדושה שטרם קיבלה שם; עולם פוסט-מטפיזי, שאין מתקיימים בו עוד תנאי האפשרות לקיומה של היהדות ולתחייה שהיא מבשרת, בבחינת אוטופיה נגטיבית שאיננה גאולה שלמה ובלתי מתכלה לאחר יום הדין האחרון. לגודל האירוניה, לנוכח שליטת המטה-נרטיב של הפרוגרסיביות החדשה, התמוססות תנאי האפשרות של היהדות כגלותיות-עד המאפשרת תחייה רגע-רגע מחדש מקבילה להתמוססות תנאי האפשרות לקיומה של מדינת ישראל, בבחינת תחייה יהודית השוללת את הגלותיות היהודית כייעוד ומבטיחה ליהודים שיבה 'ביתה' להיסטוריה החילונית, לנורמליות ולממלכת הכוח שנכוננו בה לציונות גדולות ונצורות. המחויבות האקסטטית לחיסול רוח היהדות והאובססיביות של עבודת הקודש של חיסול מדינת היהודים נפגשות בטוטליות של הסירוב לקבל את הבשורה של עם ישראל על פניה המנוגדים: מדינת ישראל נשללת כביטוי של פרטיקולריזם לאומני וגם שאינו אלא קולוניאליזם אלים שהצליח, ורוח היהדות נשללת כביטוי של אוניברסליזם כוזב. הפרטיקולריזם של מדינת ישראל אינו מתקבל כביטוי נוסף לעשרות המופעים האחרים של מדינות לאום לגיטימיות, כגון בוסניה, יוון או פלסטין מכיוון שהוא מתנגש בפרטיקולריזם ובאתנוצנטריזם שהאידיאולוגיה הרב-תרבותית משלימה אתם באי-נחת כשמדובר בארצות המערב, ועמם היא מזדהה בהתלהבות גם לנוכח הביטויים האנטי-הומניסטיים והאנטי-

דמוקרטיים ביותר כשמדובר בארצות העולם השלישי, קרבנות התרבות היהודית-נוצרית. היהדות נתפסת הן כביטוי לפרטיקולריות 'רעה' המחוללת את מדינת היהודים, הן כמעייין לאוניברסליזם נורא, המתנגש בתפיסת האוניברסליזם שהפרוגרסיביות החדשה משתבחת בו. תפיסת היהדות את גלותיות-העדר כייעוד, 'היהודי הנצחי' כאידאל, מתנגשת עם התפיסות הפוסט-מודרניסטיות של פגניות חדשה ונומדיות חסרת גבולות וייעוד בבחינת 'האוטופיה הפוסט-מודרניסטית' שהיא האלטרנטיבה להיספגות ממכונת העונג הפוסט-מודרניסטית וגם כביטוי מובהק שלה. הפגניות החדשה מזה והנומדיות הפוסט-מודרניסטית מזה מבטאות את קץ אידאל הנבחרות, תבוסת האליטיזם ההיררכי-כובשני, את ההשלמה עם ניצחון האימננציה, את הוויתור המוחלט על החריגה, על השגב ועל הייעוד העליון. הגלותיות היהודית, לעומת זה, כל כולה ביטוי של אחריות כלפי החריגה המתמדת מהאימננציה כביטוי של קדושה, מופת לטרנסצנדנציה ולהתמסרות להתעלות על העולם הזה, גבולותיו, שגרותיו ופיתויו. הגלותיות היהודית מבטאת את המשיחיות ללא משיח של עם ישראל כשער לנבחרותו. מנקודת המבט הפרוגרסיבית החדשה אין מקום לפשרה בין שני ביטויים סותרים אלה של אוניברסליזם מזה ובין שני ביטויים סותרים אלה של פרטיקולריזם מזה. הציונות מצאה דרכים לקבל חלקים חשובים מתפיסת הייעוד היהודי של 'אור לגויים', וכמו שאפשר לראות אצל ביאליק – אפילו לביית את אידאל 'היהודי הנצחי',⁵¹ אבל לא הצליחה לכבות את השנאה הבערת של הפרוגרסיביות החדשה. היא לא הצליחה לתעתע בשנאה העצמית של המערב, שאינה יכולה להתפשר על פחות מחיסול מוחלט של המדינה היהודית מצד אחד, ועל פחות מחיסול מוחלט של רוח היהדות המונותאיסטית מן הצד האחר. המונותאיזם היהודי התגבש במציאות של מהירויות נמוכות ונוכחות אינטימית של הקדושה. האינטימיות היתה קדושה וכמעט מושגת, אם כי שונה מזו שבשחר הציביליזציה. הטרנספורמציה המודרנית של הקדושה מנוכחות אלוהית לנוכחות מימוש הייעוד של האלהת האנושות והשגבתה לוותה במציאות של שינוי יחסי החלל והזמן והאצת המהירויות; האצת מהירויות במובן התחבורתי, במובן של שינויים חברתיים וטכנולוגיים ובזירות כלכליות, תרבותיות ורוחניות.

המופעים המגוונים של פרויקט האלהת האנושות שאפיינו את המודרנה משתנים כליל בעידן הבת-רחילוני פוסט-מודרני לנוכח הכניסה לזירות מהירויות-העל, שהיא גם הזירה של הייצור, הייצוג והצריכה הפוסט-פורדיסטים, עידן הניצחון המוחץ של הנאו-ליברליזם, הפוסט-קולוניאליזם והגזענות האנטי-גזענית. אם קיימת הצדקה לביטוי 'שינוי' לציון התמורה שחלה בקדושה במעבר מהפרה-מודרנה למודרנה, ייתכן שיש להשתמש במונח 'מטמורפוזה' כדי לראות את ההתגבשות החדשה לנוכח הכניסה לזירות הנוכחות של מהירויות-העל. מהירויות-העל בזירות כגון הסייברספייס מחוללות מטמורפוזה של הקיום האנושי. המעבר מזירות פרה-מודרניות ששררו בהן מהירויות נמוכות למרחבים מודרניסטיים שהואצו בהם המהירויות והשתנו יחסי

51 יעקב דוד אברמסקי, בדרכי היהודי הנצחי, ספרית פועלים, תל אביב 1985, עמ' 114.

החלל והזמן חולל שינוי חשוב במופעי נוכחותה של הקדושה. מהקרנת נגוהות האלוהות נהפכה הקדושה לביטוי השגב האנושי. בזירות הפוסט-מודרניסטיות של מהירויות-העל חלה עוד טרנספורמציה ביחסי הזמן והחלל, ולקדושה לא נותר מקום כלל. 'פני השטח', כפי שמכנה זאת דלו, ⁵² הם עולם החיים של 'המכונות שכבר אינן מדיום לשימוש האדם'. ⁵³ כאן המכונה אינה 'האחר' של האנושי או של השיגעון. עולם 'המכונות' מבטא כאן תשוקה להתמוססותה המוחלטת של כל 'אחרות' מהותית או טרנסצנדנטית, כדי להבטיח את כל היכולות של אי-ספור ההבדלים וההיבחניות שאין בהן מקום להבדל שעושה הבדל. השוק הנאו-ליברלי משקף זאת בהכרזו על ערך הייצוג כמומנט העיקרי של הסחורה ועל תהליך ההתאפנתות המתמדת כמקבילה לניצחון הרטוריקה על הפילוסופיה, להבסתה הסופית של הטרנסצנדנציה בידי האימנציה. כפי שמסתבר מהחשיפה שמציעים לנו בודריאר, פוקו ודלו, בעידן הפוסט-מטפיזי האנושות עומדת במצב חדש, שאינו נותן מקום לאנושיותה, או למצער אינו נותן מקום להמשגתה בדקדוק הפילוסופי הכולל מושגים, כגון 'חירות' ו'אוטונומיה', קל וחומר שאין בו מקום להפחת הרוח בתפיסתה העצמית של האנושות ובייעודה ההומניסטי.

לכסף הגיע הרגע המביש ביותר, שבו מדעי המחשב, השיווק, העיצוב והפרסום, בכל הדיסציפלינות של הקומוניקציה, ניכסו אפילו את המילה קונצפט ואמרו: 'זהו ענייננו שלנו, אנו היצירתיים, אנו אנשי האידאות! אנו החברים של הקונצפט, שהרי אנו משלבים זאת במחשבים שלנו'. ⁵⁴

בזירות מהירויות-העל ברגע היסטורי דל אין מקום לרוח, קל וחומר לרוח היהדות ולקדושת דבקותה בחריגה מן הדבריות, מן הקונטינוואום, מן הסתמיות, מן החול אל הקודש. התמוססו תנאי האפשרות לתביעה לייעוד אקסקלוסיבי, לאוונגרד מוסרי, במעלה הדרך לגאולה הדתית או להגשמת האוטופיה החילונית. קל וחומר כשמדובר בקהילה אקסקלוסיבית, שמטילה על עצמה או שתופסת את עצמה כמי שהוטלה עליה השליחות האוניברסלית הייחודית של הבאת האור להולכים בחושך. התמוססו תנאי האפשרות לקיומה של קבוצה המזוהה כמערכת ויוצרת הייררכייה מוסרית, אפיסטמולוגית ופוליטית בינה ובין 'הגויים' ומתימרת למעמד יחיד ומיוחד, קדוש. לאקסקלוסיביות אין מקום לגיטימי בשוק הנאו-ליברלי, בחרושת התרבות הפוסט-מודרניסטית ובאידאולוגיה הפרוגרסיבית החדשה. מנקודת המבט היהודית, במודע או שלא במודע, עם ישראל יכול להיות עם קדוש – או שלא להתקיים כלל. כפי שאפשר לראות מהתוצאות של ניסיון התחייה הציונית בישראל, הנורמליות החילונית אינה יכולה להיעשות בית ליהודי, והוא בא על עונשו באבדו הן את הנשמה היהודית הן את הבית החילוני שספסר תמורתה.

Gilles Deleuze & Felix Guattari, *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* 52
(translated by Brian Massumi), The Athlone Press, London 1988

Ibid., p. 458 53

Gilles Deleuze & Felix Guattari, *What Is Philosophy?* (translated by Hugh Tomlinson), 54
Columbia University Press, New York 1994, p. 10

במרחבי הפרוגרסיביות החדשה, האנטי־נאורה והאנטי־דמוקרטית,⁵⁵ השוק הנאו־ליברלי והתרבות הפוסט־מודרניסטית, כמו האג'נדה הפוסט־קולוניאליסטית, מטעימים כולם את החלקיות, את היחסיות, את התפרקות הייעוד העליון, את היעדר השגב, את התמוססות הערכאה המיוחסת ואת היעדר המעמד הטרונסצנדנטי והמבט או הייעוד 'החיצוני'; עד כמה שהיא נאמנה לטוטליות של אי־נאמנותה הפרוגרסיביות החדשה אינה יכולה לאפשר מקום לגיטימי לתביעה לאקסקלוסיביות, הרואה בעצמה קדושה ובאחרים הולכים בחושך, פתאים וטמאים. כל זאת, לכאורה לפחות, בהצגה הפוליטית הרגילה, המפיקה את התקינות הפוליטית הפוסט־מודרניסטית. כפי שמסתבר לעתים קרובות כל כך, גם מתוך התפיסה הנרטיביסטית וכחלק מן המחויבות ל'שונויות' – המאפשרת את הייחודיות שבשונות הקולוניאליסטית של השיעה החומיניסטית או הפוסט־קולוניאליזם של צ'אווס – רק ליהדות (ולעתים קרובות גם לנצרות) אין מקום לגיטימי לתביעה 'המקומית' או לאמירה אקסקלוסיבית בעלת השתמעות אוניברסלית.⁵⁶ ההיתר שניתן כאן לאסלאם או לקבוצות גרילה סוציאליסטיות אינו ניתן לנצרות, קל וחומר לא ליהדות, שכן לנרטיבים אלו, כך מתברר, מעמד מיוחס, אף שאינם אלא נרטיבים ולא יותר מזה. בעידן אחר כונה מעמד מיוחס זה בשם 'נוכחות השטן'.

הפרוגרסיביות החדשה מתמודדת עם הריק שחולל המעתק מתהליך החילון למציאות הבר־חילונית שמקביל לו תהליך המעבר ממדינת האום ומדיניות הרווחה לפוסט־קולוניאליזם, לתרבות הפוסט־מודרניסטית ולשגשוג הכלכלה הנאו־ליברלית. בשל נוכחות גלות הקדושה מוטל על הפרוגרסיביות החדשה לנתק את הזיקה בין הביקורת והאלימות המשחררת ובין מסורת הקדושה ההומניסטית שבקדמה האנושית האוניברסלית; בייחוד חשובה התפוררות הזיקה המודרניסטית שבין האינדיבידואליות למדינת האום ולאוניברסליזם. מתחת לשמים הפוסט־מטפיזיים 'נגזר' על הפרוגרסיביות החדשה לייצר אקסטזיס 'ביקורתי' בלא עוגן טרונסצנדנטי. היא אינה מסוגלת להשלים עם אמת מידה אובייקטיבית ומוסכמת או עם קיומה של ערכאה עליונה כלשהי. במובן זה היא אינה יכולה להשלים עם רוח היהדות מזה ועם קיומה של מדינת ישראל כמדינת לאום מזה.

הפרוגרסיביות החדשה חייבת תשובה לשאלה אם ראוי לחיות חיים אנושיים בעידן ריק מערכאה עליונה, מהסכמה כללית או מתום, בדרך המובילה לנטיעת טעם בסבל, במאמץ או אפילו בשוויון הנפש או בהשתקעות המודעת בסתמיות המענגת, ואם כן, כיצד אפשרי הדבר? כדי לאפשר אוויר לנשימתה באמצעים כגון דה־קונסטרוקציה, אירוניה או התאפנתות, אך בעיקר בסיוען של אלימויות חדשות, הפרוגרסיביות החדשה חייבת לפעול למען הריסתו של עולם הקדושה. היא חייבת לקעקע את האקסקלוסיביות, את ההייררכיה, את התשוקה להומוגניות ואת שאר ההבטחות שפרנסה רוחה המאיימת של היהדות בעולם הפרה־מודרני של המהירויות הנמוכות ובעולם המודרני של המהירויות

55 ז'יז'ק, ברוכים הבאים, עמ' 11.

56 Gur-Ze'ev, *The Possibility/Impossibility*, p. 126

המואצות. היהדות מוצגת כשריד מעידן אחר, כסוכנת של הארוס והתביעה לחריגה, להתבדלות ולהתבחנות, ליצירת הייררכיות, לגזענות ולדיכוי 'האחרות' של האחר בעולם של אינ-ספור שונות וכניסה לזירות מהירויות-העל, לעולם ההתאפנות האקסטטית השקופה, ליחסי חלל-זמן שאין בהם מרכז, אין חריגה ואין פסגה הייררכית מסוג כלשהו, ואפילו לא מקום לתשוקה להיות למישהו ולא למשהו. תנאי האפשרות האקזיסטנציאליים, הפילוסופיים, הכלכליים והפוליטיים הללו הופכים במערב בעידן הכלכלה הפוסט-פורדיסטית להתניה בלתי מתפשרת: או התממשות של עולם האמת של רוח היהדות או האקסטזה הפרוגרסיבית החדשה. לשום פשרה אין כאן מקום.

התנאים החדשים אינם מאפשרים לגיטימיות לעצם קיומה של היהדות, כפי שאפשר לראות במפורש אצל סלבו ז'יז'ק ואלן באדיו, ובאופן דרמטי פחות אצל בודריאר, גואטרי ודלו. אין הם מאפשרים הצדקה בלתי בעייתית של התשוקה לאקסקלוסיביות גאולתית. רוח היהדות בהכרח מתנגשת בהגיון השוק כעיקרון הקונסטיטוטבי וכאידיאל רגולטיבי, ויגיד מרקס מה שיגיד. היא 'האחר לחלוטין', לעומת השתלהבות התוצרים הרוחניים של הכניסה לזירות מהירויות-העל והשכחה העצמית המתחוללת בהן, בבחינת מטמורפוזה המתקנת את הצורך ואת תנאי האפשרות ל'תיקון' כפי שהוצגו בפני המערב מאז פריחת המיתוס של הגירוש מגן העדן והחרבת מגדל בבל. הברית שבין הגיון השוק וההתאפנות ובין תרבות ה'שונות', הפוליטיקה של הזהויות וחינגת האקראיות והאקסטזה הפאולינית שוחרת האלימות ראויה לדיון מסודר ומעמיק, שלא נוכל לפתח כאן אלא צד אחד מצדדיו: היחס המיוחד של הקואליציה הזאת לבשורת היהדות הן על הצד הפרטיקולריסטי שלה הן על הצד האוניברסליסטי שלה. בין כך ובין כך היהדות מעוטרת במעמד שונה, ייחודי, לעומת שונות אחרות. והרי לכאורה הפרוגרסיביות החדשה נעדרת אמת מידה או בסיס תאולוגי, פילוסופי או מדעי להפלות בין המופעים השונים של שפעת השונות.

הפרוגרסיביות הישנה היתה הומניסטית במהותה. היא היתה שכלול חילוני של התאולוגיה הפוליטית, והשתמשה בתובנות היסוד ובארוס שפרנס את התקווה לגאולה ואת החינוך לחיים הראויים לאור תשוקות יסוד, מושגים וערכים שיסודם במטפיזיקה שהמונותאיזם היהודי הביא לעולם. מהו החוט שחיבר בין הפרוגרסיביות הישנה ובין רוח היהדות על אף השוני המהותי בין שתי תנופות רוחניות אלו? הפרוגרסיביות הישנה המשיכה לשכלל את התשוקה לחריגה ואת המחויבות לטרנסצנדנציה מהדבריות, מהיות דבר בין הדברים לקראת כינון עצמי ושגשוג כסובייקט אוטונומי, בן חורין; היא חינכה להתגייסות למימוש אחריותו של הסובייקט לכינון העצמי כחלק מהאחריות להשבחתה של המציאות הכללית לקראת חיים ראויים בדרך אל עיצוב התודעה 'הנכונה' והמימוש המהפכני של האוטופיה ההומניסטית. עד התבססותה של הפרוגרסיביות החדשה התנהלה החינוך הפרוגרסיבי לאורה של היסטוריה אלוהית קווית ואחר כך לאורה של היסטוריה אנושית אוניברסלית קווית, שבמסגרתה היחיד והקהילה נתפסים כמושאיה של התקדמות קדושה לקראת ההבקעה הגדולה; יחסי הזמן והחלל מחוללים זירות מציאות מגוונות תחילה במהירויות נמוכות (בפרה-מודרנה) ואחר כך מואצות (במודרנה) לקראת

תפיסה של חריגה 'ורטיקלית', פאלוצנטריסטית בלשון הפרוגרסיבים החדשים, המביאה קץ למסורת הגאולה כטרנסצנדנציה במסגרתו של זמן קווי המשחר למשמעות עליונה. הן תפיסת הגאולה בעידן של המהירויות הנמוכות והקדושה האלוהית הן תפיסת השחרור והקדמה החילונית בעידן המהירויות המואצות הותנו בתפיסה של חריגה קדושה. מסורת זו הניחה אמת אובייקטיבית כללית, ערכים בעלי חלות אוניברסלית, תאוריה כוללת הממצה את הריבוי שבמציאות, ייעוד מגייס ואפשרות חריגה מן החושך אל האור, מן הדבריות והסתמיות אל הנאורות והחיים הראויים. הן בפרה-מודרנה הן במודרנה שרוי האדם במרחב של קדושה, המתחוללת מתוך ההשראה הנולדת מהמפגש הארוטי שבין חירות האדם ובין איבוד האינטימיות עם הקיום בקוסמוס. לאור זאת הפרויקט החינוכי עניינו 'תיקון' אישי וכללי בהיסטוריה קווית. בשני עידני הקדושה דובר אל האדם החופשי הזמן בבחינת היסטוריה, ודברו מחולל משמעות טמירה. האוטופיה והגאולה גרושות שפע המתפקע להתפרץ, ושפיעה זו נפגשת עם הקרינה שהחירות והייעוד האנושי מקרינים בעידן של קדושה. בהשראתה מתאפשר קיומו של האדם כבן חורין במרחב פדגוגי המכשירו לקראת נוראות יום הדין והגאולה.

בעידן גלות הקדושה, לעומת זאת, ברגע הפוסט-מטפיזי העכשווי, כבר לא ניתן למצוא במערב מקום לכל אלה. הדלות חוגגת והאלטרנטיבה המתנסחת בידי הפרוגרסיביות החדשה מתאפשרת לא עוד מתוך 'האור' הקדוש, נושאי כליו ובני פמלייתו. כאן מתבטאות שתי מגמות היסוד בפרוגרסיביות החדשה: הפוסט-מודרניסטית מזה והאנטי-פוסט-מודרניסטית (המושפעת מאוד מההגות הפוסט-סטרקטורליסטית) מזה. שתי המגמות נפגשות במחויבות הפוסט-קולוניאליסטית לצלוב מחדש את היהדות כמוצא הגזענות והקולוניאליזם ולהעלות לעולה את המדינה היהודית. האנטי-יהודיות הפרוגרסיבית הפוסט-מודרניסטית נולדת מתוך השחרור מהתשוקה לשחרור אוניברסלי תבוני, מהאימה שמעוררת בה הכמיהה לשגב, לגאולה או לטיהור אחרון, מעין אלה שהבטיחה רוח היהדות שטמנה את הזרע הזה בציביליזציה המערבית. מכאן ההתמקדות המחודשת במעמד המיוחס של היהדות בעידן מהירויות-העל, ומכאן גם המחויבות הבלתי מתפשרת לחסל את היהדות ולהרוס את מדינת ישראל.

כאן עלינו להרחיב מעט מתוך תשומת לב להבחנה שבין אנטי-יהדות ובין אנטישמיות בת ימינו בשני ענפיה של הפרוגרסיביות החדשה. הבחנה זו הרת השלכות בנוגע לאי-הלגיטימיות של תקומת ישראל לנוכח הציוויים של הרב-תרבותיות ועקרון השונויות בעיני נציגי הענף הפוסט-מודרניסטי, כגון מוף, לקלאו, ז'יל דלז, סוזי ברייאדוטי, אילן פפה וג'ודית באטלר, ותפיסתה כאיום נורא העומד להכשיל את פרויקט בריאתו של האדם הפאוליני-לניניסטי החדש והשחרור האפשרי באימנציה, מנקודת מבטם של באדיו, ז'יז'ק ושאר הנציגים האנטי-פוסט-מודרניסטים במחנה הפרוגרסיביות החדשה.

את הפרוגרסיביות החדשה אפשר לדמות לפירמידה שאתאר בחמש ההערות האלה:

1. הבסיס של הפירמידה הפרוגרסיבית החדשה, השכבה המאתגרת ביותר, הוא הרגישות החדשה והדקדוק הנפשי של עידן הפתיחות, הקליידוסקופיות, השונויות והרב-תרבותיות. הבסיס הרגשי של הפירמידה הפרוגרסיבית החדשה הוא הציטיגייסט של עידן

גלות הרוח. הן באופנים שליליים הן באופנים חיוביים מתבטאים באינטנסיביות עצומה הגיון השוק הנאו-ליברלי והמעין-רוחניות הפוסט-מודרניסטית, המבטאים אנטי-יהודיות חסרת פשרות ברגע הפוסט-מטפיזי. הן בהנכחותיה היצרניות הן במופעיה השליליים של הנפש הפוסט-מודרנית אין עוד מקום לתיחומים גבוה-נמוך, אמת-שקרי או ראוי-בלתי ראוי, למשמעות ולייעוד. נותר להם מקום רק בבחינת אפנות או תוצרים אלימים של מנגנוני ייצוג המתגוששים ביניהם כאובססיביות, נתונים במאבק לחיים ולמוות, שבמסגרתו אין עוד משמעות לתיחום שבין חיים למוות, שבין משמעות להיעדר משמעות, אלא לדרגת האקסטזיס בלבד.

גלות הורג-האלוהים והתפרקות תנאי האפשרות של הקדושה שבקדמה ההומניסטית חוללו בעידן הפוסט-מטפיזי תשוקה לריק אקסטטי כתחליף לנוכחות עושר מלאותו של הארוס. התשוקה לאין מתממשת בדמותה של אקסטזה המתעצמת תדיר ומחוללת תשוקה לספקטל, לייצוגי-על סוגסטיביים באימנציה של ההיפר-ראליה. את אפשרויות החריגה ה'אנכית' (שהיתה אפשרית בפרה-מודרנה ובאופנים שונים במודרנה) שהתפרקה ירשו כיום במערב עצמות הזימון להישאבות אקסטטית בכליות בבחינת אין-נגיש-בולע-כול. הכוליות הפוסט-מודרנית שנולדה ברגע ההיסטורי הדל אינה 'אנכית' ואף אינה 'אופקית', שכן שמעיקרה היא אינה קווית כלל, אף לא 'מעגלית', אלא נקודתית: ההיפר-ראליה האקסטטית במציאות הפוסט-מודרנית היא אוסף של אין-ספור נקודות תזזיתיות ששום זיקה, התמדה, היגיון רציף, מסגרת או ערכאה ש'מחוץ למסגרת' אינה מעצבת או אחראית למשמעות קיומה, אף לא לעצם התאפשרותה. היא אינה פונה לחריגה טרנסצנדנטית ואף לא לפני השטח בלבד, אלא להישאבות באימנציה הבולעת-כול, שבה מוצאים את מקומם 'הקוויות', 'המעגליות', 'הספירליות' ובני לווייתן. אולי מתאימה כאן המטפורה של קרינתה של שמש נקודתית, ש'נקודותיה' הן אין-ספור מערות אפלטוניות שהרגישות החדשה צוהלת בהן.

במערב, הן בהקשרים השליליים הן בהקשרים החיוביים, הרגישות החדשה מתבטאת בכל מופע ממופעי היום-יומיות העכשווית. היא מתבטאת במנעד עשיר שנמתח מן הדאגה לגורלם של כלבי הים בקוטב ועד למחיר שחייבים לשלם יערות הגשם, מחוסרי הבית ושאר קרבנות שגשוגו של הסדר הקיים. הרגישות החדשה – בהיבטיה החיוביים – מתפרנסת מתוך הרלטיביזם החודר-כול, המאפשר אמפתיה חדשה, נטולת קדושה, העוינת כל יומרה לגדולה ומתקוממת לנוכח כל פדגוגיה של שגב נורא הוד. הרגישות החדשה מאפשרת אמפתיה שעד כה היתה בלתי מוכרת למונותאיזם היהודי ולתרבות המערב: חלקית, שברירית, זמנית, שאינה נולדת מתוך מטפיזיקה חובקת-כול, חוקי היסטוריה המוליכים מן הבריאה ועד לגאולה בהכרחיות נואשת, אף לא מתוך כתבי קודש אוצרי אמת מוחלטת, אלא כביכול מן האפיריון, מן 'הבלתי מוגבל' של אנכסימנדר,⁵⁷ כמושאה של כל נפש פרטית ושל כל רגע העומד לעצמו, עד ההשתברות וההתארגנות המחודשת

Jonathan Barnes, *The Presocratic Philosophers*, Routledge London 1982, pp. 28-37 57

של התהליכים, הדברים, הייצוגים והיצרים נעדרי המטפיזיקה והאמת המוחלטת נוראת ההוד. סודה הכמוס של הרגישות החדשה הוא היעדר הנפש, היעדרות השועטת 'הביתה' אל האין, שבנוגע אליה, כמו בנוגע לפילוסוף הפרה-סוקרטי אנכסימנדר (610-546 לפנה"ס) 'כל הדברים הקיימים חייבים להיהרס, בהכרח ועל פי הצדק (dike) בשל שערוריית (adikia) עצם קיומם'.⁵⁸

במבט עיני ילדינו, ברטוריקה של אמצעי התקשורת, באתיקה החדשה שבשדרות רוטשילד בתל אביב ובסמאות המפגינים נגד הגלובליזציה הקפיטליסטית באתונה, במדריד ובמנהטן ובשאר המופעים החיוביים של חיי הנפש הפרוגרסיבית החדשה באה לידי ביטוי עשיר ההתפרקות הפורייה של הארגון המודרניסטי של הנפש המערבית. כפי שלימדנו מישל פוקו, לצד הדיבורים הרמים על הומניזציה מודרניסטית של הנפש, אל נכון במערב היא מושטרה ביעילות, נורמלה וגויסה לכלכלת הפרודוקטיביות והסדר המודרניסטי, לשם הבטחת התרמית של מצעד ההישגים האישיים והכלל-אנושיים ברובד 'קווי' פאלוצנטריסטי. בעידן הפוסט-מטפיזי המצב הפוסט-מודרני מאפשר גשוג של חיוניות עודפת, 'חיוכית', לנוכח גלותו של הורג האלוהים רגע רגע מחדש: כמו שאפשר לראות בדינמיקה הכלכלית הפוסט-פורדיסטית ובאין-ספור מופעי הספקטקל במכונת העונג הפוסט-מודרניסטית, היא ממוססת כל יומרה לגדלות מוסרית; היא מפרקת כל תשוקה להירתמות למצעד הניצחון בדרך מימושו של ייעוד נשגב. בה בעת 'הרוחניות' הפוסט-מודרניסטית מלעיגה על הבסיס הנפשי של רוח המערב, שבמשך ההיסטוריה לכלל קנאות ויומרות בומבסטיות המחוללות הייררכיות נוקשות-דכאניות לצד השעיית החמלה או ניכוסה לטובת הדיכוי העצמי הנדרש בדרך למימוש הבטחת הגאולה או המהפכה האחרונה, ממוססת ומפרקת אותו. על פי הבשורה הפוסט-קולוניאליסטית, מתחת לשמים הפוסט-מטפיזיים נחשף אופייה 'האמתי' של הציביליזציה היהודית-נוצרית, וקרבות באשר הם קרבות (גם כמופעיים הכרחיים של מלחמות צודקות או מעללים הכרחיים נוראי הוד) זוכים סוף-סוף לנראות, לאמפתיה ולקול, ועצם הצורך ותנאי הבסיס להתהוות מעמד זה נמוגים. הבסיס הנפשי להתחוללותם מתפרק לא במלחמת עולם נוספת או בטיעונים מושחזים, אלא במפגש שבין רעננות העידן הפוסט-מטפיזי להתפרקות הקדושה, מפגש הכולל גם את התמוססות תנאי האפשרות לטרנסצנדנציה ולקדמה אוניברסלית או כל ביטוי אחר למוחלט. ברם בכך אין די. למעמד שכזה היו יכולים להגיע אפילו במודרנה, שהרי האמנות, השירה, הספרות, המוסר והחינוך ההומניסטי מצאו גם הם דרכים מגוונות לתת לכל אלה מקום, תשומת לב ויד מושטת. השינוי הגדול הוא שהאמפתיה כלפי 'השוליים' והקרבות אינה מופיעה עוד בשוליים בלבד, לצד המעללים הגרנדיוזיים, היומרה לאמת המוחלטת, לאוטופיה, ואינה מופיעה במסגרת ההתגייסות הרגשית והרוחנית למלחמות הגדולות-הצודקות ולכינונו של הסדר האוניברסלי הצודק או המופת שאין בלתו, אלא להפך — האמפתיה לקרבות מופיעה כתחליף האקסטטי לכל אלה.

הממד החיובי ברגע הפוסט־מטפיזי יוצר בתרבות הפוסט־מודרניסטית רגישות חדשה ופתיחות שלא נודעו כמותן בהיסטוריה המונותאיסטית, אלא לעתים נדירות ובתנאים מיוחדים ביותר. גורלם של נכים שהטיפול בהם מוזנח, נשים מוכות או דובי הקוטב נחשב ביותר, לא עוד לצד ההתגייסות הנפשית למעללים האוניברסליים הספקטקולריים, כגון המהפכה הפרולטרית האחרונה, אלא כחלופה מוחלטת וכוללת לכל התעלות אוניברסלית ולכל תנופה היסטורית גדולה. אין מדובר במחיקת הנפש הפרוגרסיבית הישנה, אלא בהפיכת מופעיה לעמדות יחסיות, לעוד רטוריקה בשדה מורכב ודינמי של אין־ספור שונות מתחרות שאין בהן הבדל שעושה הבדל, אך יש בהן מקום לאמפתיה, לרגישות ולפתיחות פוסט־מטפיזית שמרקס, לנין ודה גול לא הכירו כלל. כאן הרתיחה הרגשית מקרינה זהירות, רתיעה ואף שנאה כלפי כל ביטוי מביטויי היומרה היהודית־נוצרית לגדלות, למוחלטות, להייררכייה ולהומוגניות בולעת־כול אף כאשר המילה 'יהודי' אינה מושמעת כלל. הגזענות, המרקסיזם, אמתות הפסיכואנליזה, התרבות הבורגנית הגבוהה ובאופן עמוק יותר האימפריטיבים של רוח המערב שמפרנסת את האליטיזם ואת ההייררכייה המוסרית והאפיסטמולוגית, לצד תודעת 'אתה בחרתנו' של עם קדוש ולצד הגזענות והדכאנות – אימפריטיבים אלו נהפכים לעוד אפנה או לכל היותר לעמדה אפשרית גרדא. בכך הם מעוקרים ממהותם. בתרבות הפוסט־מודרניסטית היחסיות, השקיפות, הריבוי האין־סופי וההשטחה של הכול עושים בהם שמות, כמו שעולה ממצב הכנסיות במערב אירופה, שהרלוונטיות שלהן משתמרת בעיקר כזירות למופע רוק וכאטרקציות מחופצנות בלתי נחשבות במיוחד של תעשיית התיירות. הפתיחות החדשה והארגון הפוסט־מטפיזי של הנפש נפגשים במציאות, ובה הם פוגשים את הפסיכה הקולקטיבי המערבי. מביטה הנפש הפרוגרסיבית החדשה במערב הפוסט־מטפיזי סביבה, שלא במעלות הקדושה ובלא תשוקה לטרנסצנדנציה, לשגב או לגאולה – ומה היא פוגשת במראה? היא פוגשת את עצמה כביטוי מושלם של רוע. היא פוגשת את רוח 'המערב' ואת שורשי המונותאיזם היהודי בה עצמה, ואז היא נתקפת בעזות השנאה. פרנסואה דוס כתב ספר מרתק על מקומה של השנאה העצמית בקרב ההוגים הפוסט־סטרוקטורליסטים.⁵⁹ זוהי שנאה עצמית חודרת־כול, שאינה מותירה מקום, חיוניות או פוטנציאל לחלופה כלשהי. הרגישות הפרוגרסיבית החדשה מתחוללת מתוך השנאה העצמית של המערב כפן משלים לפן הניהיליסטי, המפרק, המחולל את האמפתיה נעדרת הרוח, את הפתיחות הפוסט־מודרניסטית שאין בה מקום לתקווה, אך יש בה מקום לחמלה דווקא לנוכח התמוססותם של עקרונות־על ושל כל ערכאה עליונה. שנאה עצמית רבת־עצמה זו אינה מסוגלת להכיל את עצמה. השתלהבותה מחייבת חצנה של היסוד המהותי בה ואת הצגתו כלא־אני, השלכה מטהרת, המחייבת הקרבה של מהות הלא אני שבאני בדרך להיטהרות

François Dosse, *History of Structuralism* (translated by Deborah Glassman), University of Minnesota Press, Minneapolis 1998 59

האפשרית, להקרבה העצמית בדרך להולדה עצמית מחודשת. חוויה זו פולטת את יסוד הרוע בלהט האקסטזה הרומה כמעט בכול לדבקות האנושית באלוהים שהתאפשרה אי-אז בעידנים של נוכחות הקדושה. בהיעדר הקדושה ולנוכח גלות הארוס, האקסטזה המשלהבת תופסת את מקומם של היסודות הממריקים שאפשרו את טיהורה של הנפש ופתחו את השער לקראת הישועה קודם להופעת התנאים הפוסט-מודרניים. כיצד תתאפשר הישועה באמצעות הקרבת הקרבן על המזבח בעידן שאין בו ערכאה עליונה ואין בו מקום למחילה או אמת מידה להיטהרות אמת כמובחנת מאשליה המתחרה במראית עין יריבה? מה תעשה הנפש המערבית עם תודעת עוונה המוחלט, התופסת את עצמה כנתונה בזירה שאין בה מקום, אינסטנציה או אופק שיחולל הבדל שעושה הבדל לנוכח אין-סוף השונויות שבקליידוסקופיות האימננטית שמתחת לשמים הפוסט-מטפיזיים? השנאה העצמית של הנפש המערבית יוקדת, וליקידתה חיוניות שאינה יכולה אלא לכלות את דחף החיים, את נוכחות הארוס היוצר, ואין בה עוד מקום לא להולדת ילדים ולא לייעוד גדול; קל וחומר שאין בה מקום ליהדות.

הרוחניות והקדושה גלו, ואף להורג האלוהים לא נותר בה אוויר לנשימתו. אין לה אלא להתמסר לדחף השיבה הביתה על דרך השנאה העצמית, ולצלב מחדש את 'היהודי' שבה, את יצר ההיבחרות, את דחף ההתעלות, את הקשב לזימון ההולדה, לאלתור בוגר ולחיים ארוטיים. צליבתו מחדש של היהודי היא התחליף רב-העצמה האחרון לקדושה ולארוס, ומשימתה לחולל מראית עין סוגסטיבית של אחריות מוסרית.⁶⁰ סוד תעודתה אינו אלא שכחה עצמית פרוגרסיבית פעלתנית טהרנית חסודה וזוחחת דעת בעידן גלות התקווה לידיעה, למשמעות, לחיים ראויים ואפילו לאהבה.⁶¹

בתנאים החדשים שבמערב בן ימינו נפתחות אפשרויות חדשות לפני הפסיכה המערבית הפועלת בתנועת מלקחיים. מצד אחד היא מממשת את חזון האוניברסליזציה של רוח היהדות תוך כדי שלילת הלגיטימיות של היהדות כממשות פרטיקולרית. כל האנושות הפוסט-קולוניאליסטית אינה אלא מימוש 'היהודי' באופן שאינו מעוות, כלומר אינו פרטיקולרי. יותר מכול יהודים הם 'הקרבות' של הציביליזציה היהודית-נוצרית, ומקרב 'הקרבות' יהודים מכול הם הפלסטינים. על כן חשוב כל כך לזיז'ק להציג את התנועה הציונית כביטוי שיא של האנטישמיות, ואת רצועת עזה הוא משווה למחנות הריכוז וההשמדה שהקימו הנאצים ליהודים. מקום מיוחס שמור כאן למאבק על התואר 'הקרבת האולטימטיבי של ההיסטוריה'. אין גאולה למערב הפרוגרסיבי החדש ולאנושות כולה עד שלא 'יוכח' כי היהודי אינו הקרבן האולטימטיבי של ההיסטוריה, אלא מקרבן-על, רחם האלימות המערבית, הגזענות והקולוניאליזם, שביטויי השיא שלה כיום מתגלמים בלא אחרת מאשר מדינת ישראל.

60 ראו: גורזאב, 'צליבתו-מחדש של היהודי', עמ' 26.

61 Zygmunt Bauman, *Living on Border Time*, Polity Press, Cambridge 2010, p. 167

מן הצד האחר הפרוגרסיביות החדשה ממרקת את עוון המערב על ידי הזרה של 'היהודי' כ'אחר' של 'האחרות' הפרוגרסיבית. העלאתו לקרבן עולה משמשת מעשה של היטהרות. מעשה ההיטהרות מבטא ערגה מערבית להיעלם, תשוקה ל'שיבה הביתה'. ה'שיבה הביתה' אינה מירוק מוסרי כהתעלות החיים, אלא להפך, חיסולם; רוח המערב הפרוגרסיבי החדש מפלסת דרכה 'הביתה' אל האין כשהיא מושיטה ידה בהתמכרות אין קץ לפיתויי האקסטזה, שהיא תחליף לארוס ולקתרזיס הממרק בדרך לישועה המזומנת לשקיעה הטוטלית באין-סופיות השכחה העצמית, באין. בכך נפתחות אפשרויות חדשות לפני הפסיכה המערבית המשחרת ל'שיבה הביתה' על דרך האקסטזה, והיא שבה ופוגשת את עצמה כביכול מטהרת. היא רוכשת מחדש את עצמה במסגרת אימננציה שאין בה גבוה ונמוך, חול וקודש, סתמיות וייעוד בורא משמעות נשגבת. הארגון של הנפש הפרוגרסיבית החדשה מפיק מנעד שבין שאט נפש לשנאה כלפי כל ההייררכיות, כנגד כל יומרה לאקסקלוסיביות, לנשגבות או לנבחרות ושאר ביטויי הקדושה המזומנת את הנפש להתקשר לרוח. כמו לשאר ביטויי הגזענות הנולדת מתוך תודעת עליונות, גם לאנטישמיות אין כאן אוויר לנשימתה; ואף על פי כן מקום חשוב תופסת כאן אנטי-יהודיות פונדמנטלית, שהיא המצע לאנטישמיות עשירה. הצד החיובי של המבנה הרגשי שמחולל את הפרוגרסיביות החדשה מחויב לשלול בשאט נפש את הזימון להתעלות, ה'יהודי' במקורו, גם אם הוא יוצא לדרכו ללא דגל שכזה. המפגש שבין רוח היהדות ובין הנפש הפרוגרסיבית החדשה הוא כמו המפגש שבין אש למים. הפרוגרסיביות החדשה, בניגוד לפרוגרסיביות הישנה, חייבת חובה מעין דתית לכבות את הארוס. היא חייבת להרוס את האהבה כביטוי ההתגייסות לחריגה יצירתית-מאלתרת-תמיד, לטרנסצנדנציה מן הדבריות לקראת ייעוד נשגב המפגיש את הגוף, הרגש והרוח, את האדם, העולם והאלוהים, את הרגעי והנצחי, המקבל את מובנו רק מנקודת המבט של הגאולה.

הנפש שהפרוגרסיביות החדשה מטפחת יראה מהגדולה, בורחת מן הנבחרות, מהמסע אלי הייעוד העליון. רוח היהדות המונותאיסטית היא בשבילה אם כל רע: מקור הולדת היצרים, הרגישויות, המושגים והערכים שכווננו עולם 'ורטיקלי'-פאלוצנטריסטי-פטריארכלי, עולמו של 'האב', עולם נורא של קולוניאליזם, קפיטליזם וגזענות, אף שבמציאות הפרוגרסיביות החדשה כרתה ברית עם התרבות הפוסט-מודרניסטית וכן עם הגיון הקפיטליזם הנאו-ליברלי מזה ועם גזענות חדשה מזה. בשביל הפרוגרסיביות החדשה התיקון במונחים של יכולת לנשום אוויר צח, נקי מקדושה צדקנית-קנאית-דכאנית, מותנה בהריסת תנאי האפשרות לקיומה של היהדות. הריסת היהדות היא לדורנו הכרח, שהרי לא ניתן להסתפק בגירושה של רוח היהדות מן הארץ, שמא תשוב בטרנספורמציה כזו או אחרת, כדרכן של רוחות רעות. האנטי-יהודיות של הנפש הפרוגרסיבית החדשה היא מהותית. היא אינה הבניה מקרית, זמנית או סוטה. זהו ביטוי לתגובת אמת של הנפש הפרוגרסיבית החדשה לנוכח האמת של רוח העידן הפוסט-מטפיזי – מוחלטות התשוקה לשוב באקסטטיות ולהיבלע כליל בדבריות, להיספג בלי שארית בכל הזמן אותו הדבר, לשוב אל הפיוס הגדול, האין. אין פשרה בין שני הזימונים

היריבים הללו, של היהדות מזה ושל הפרוגרסיביות החדשה מזה, הקוראים לנפש, כל אחד בדרכו הייחודית: 'הביתה'; הפרוגרסיביות החדשה אל האין, היהדות אל גלותיות מאלתרת-עד ושחרת חיים.

2. השכבה השנייה של הפירמידה הפרוגרסיבית החדשה מכילה את המנסרות האידאולוגיות שבמסגרתן מתגבשות הרגישות והפתיחות של עידן ההתאפנות והשונויות שאין בהן הבדל שעושה הבדל. מקום מיוחס תופסות כאן מנסרות החינוך הרוחני הניו-אייג'י, הקוירי, הפמיניזם הפוסט-סטרוקטורליסטי, החינוך הסביבתי הביקורתי והפוסט-קולוניאליזם. כמו בשכבה הראשונה של הפירמידה הפרוגרסיבית החדשה, גם כאן אין מקום לאנטישמיות מוצהרת וגלויה. להפך, האנטישמיות נתפשת כאיבר מאיבריו של עולם התשוקה להומוגניות, להייררכייה, לסדר מהותני אוניברסלי ולאמת וצדק אבסולוטיים שהמנסרות הללו מתאמצות לפרק. הוגה פרוגרסיבי כז'יז'ק יוצא חוצץ בכל הזדמנות נגד האנטישמיות. עם זאת, לעומת שכבת היסוד של הפירמידה, כאן, בשכבה השנייה, שהמנסרות האידאולוגיות משגשות בה, בשלה יותר התסיסה הפרוגרסיבית החדשה להצהרות ישירות המבטאות אנטי-מערכיות לוחטת, התעמתות גלויה עם המורשת היהודית-נוצרית ומאבק לחיים ולמוות עם רוח המונותאיזם היהודי. זהו מרחב שנפתח בו מקום לאנטי-ישראליות מהזן שיש להבין כאנטישמיות חדשה. כוחו של כלל זה יפה גם לז'יז'ק, ובייחוד בהרצאותיו על האנטישמיות החדשה.⁶² האמת הבלתי מוצהרת של נקודת המוצא של פעולת המנסרות (הפמיניסטית הרדיקלית, הקוירית, הפוסט-קולוניאליסטית), השונות זו מזו עד מאוד, היא אחת: הצגת חלופה לרוח היהדות ולהתגבשותה בצביליזציה המערבית. מבנה הנפש, עיצוב הרגש וההבניה האינטלקטואלית שמטופחים בשכבה הראשונה של הפירמידה צומחים בשכבה השנייה למעין רוחניות פמיניסטית, קוירית או פוסט-קולוניאליסטית בעידן גלות הרוח. המרוצה אל האין מתווכת בהיספגות באקסטזה טהרנית המחליפה את האתיקה ההומניסטית המוכרזת כקולוניאליזם מערבי. הנפש הפרוגרסיבית החדשה חותרת נואשות אל האין, אובססיה השועטת אלי אקסטיות אנטי-ארוטית, שתאפשר מירוק העוון ושכחה עצמית בהיעדר טרנסצנדנציה וערכאה מכפרת. הריצה הנואשת הזאת מתארעת בדמות ה'ביקורת' ו'ההתנגדות'. נקודת המפגש הגלויה של המנסרות השונות הללו היא העלאתה לעולה של מדינת ישראל, וצומת המפגש הסמוי שלהן יהיה צליבתו והקרבתו של היהודי כקרבן עולה. להלן אנסה להראות כי בשכבה השלישית של הפירמידה מתאפשר המעבר מאנטי-יהודיות (ואנטי-מערכיות) לאנטישמיות חדשה.

3. השכבה השלישית של הפירמידה הפרוגרסיבית החדשה מתנוססת מעל שכבת המנסרות האידאולוגיות. כאן רוחשות ביצירתיות רבה הקואליציות הפוליטיות של

Slavoj Zizek, 'Anti-Semitism, Anti-Semite and Jew', 20.3.2011, Retrieved on May 62 2011 from <http://www.stormfront.org/forum/t663413>

התרבות הפוסט-מודרנית, של הרוחניות הניו-אייג'ית, של הנאו-מרקסיזם העכשווי ושל הפילוסופיות הפוסט-סטרוקטורליסטיות. ברובד הפילוסופי מרותק כאן הדיון למושגי היסוד, לערכים העליונים ולתשוקות היצרניות ביותר בתרבות המערב ובחלופה הפוסט-מטפיזית למורשת היהודית-נוצרית. אנטי-יהודיות לוחטת היא נקודת המוצא של הפרויקט הפרוגרסיבי החדש, אם במישורין ואם בעקיפין. השלמה עם הבשורה של היהדות או התמסרות לייעוד שהיא מציעה פירושן הרס מוחלט של השכבה השלישית, ואל נכון החרבה מוחלטת של כל הפירמידה הפרוגרסיבית החדשה. כאן מופיעה בתפישות שונות ולעתים אף באופן גאה וגלוי האנטישמיות החדשה כביטוי לאלטרנטיבה האפשרית בעולם שאין בו הבדל-שעושה-הבדל מתחת לשמים הפוסט-מטפיזיים ולנוכח גלות הקדושה.

לחלק זה של הפרוגרסיביות החדשה שתי מגמות שונות, המחלצות אנטי-יהודיות וגשרים נפרדים לאנטישמיות החדשה מתוך עושר הפילוסופיות הפוסט-סטרוקטורליסטיות והתרבות הפוסט-מודרניסטית. המגמה האחת מייצגת מה שאני מכנה פוסט-מודרניזם רך, והיא מטעימה את חשיבות זכויות האדם לצד רב-תרבותיות – אתיקה שאינה אתנוצנטריסטית, המשחרת לדיאלוג ולקונסנזוס בין שונות ומחויבות לקשב ולאחריות מיוחדת כלפי כל 'אחר'. למגמה זו של הפרוגרסיביות החדשה, היהדות בקוטב האחד והמדינה היהודית בקוטב האחר הן אויב אקזיסטנציאלי, פילוסופי ופוליטי שלא ניתן להתפשר אתו גם אם לכאורה תפיסת השונות מחייבת את הפרוגרסיבים החדשים הללו לאפשר לגיטימציה ומקום גם ליהדות.

בקוטב הנגדי של מחנה הפרוגרסיבים החדשים אפשר למצוא מגמה שגיבוריה הם ז'יז'ק ובאדיו, והם יוצאים בשצף קצף נגד האתיקה המערבית,⁶³ נגד זכויות האדם ונגד האידאולוגיה הרב-תרבותית והפוליטיקה של הזהויות. הם תוקפים את הפוסט-מודרניסטים בזעם הנופל בעצמתו רק מהתגייסותם המוחלטת נגד רוח היהדות. גם דלז ותלמידיו הרבים שותפים לביקורת על ההתגייסות להצלת האדם, להצלת האוטונומיה שלו או להצלת הפרות הדיאלוגיים של שיח מפויס במציאות רב-תרבותית או פוליפונית. גם מכיוון פוסט-סטרוקטורליסטי זה שופעת אנטי-יהודיות שיש לה גשרים חשובים לאנטישמיות החדשה. שני הקטבים הללו של הפרוגרסיביות החדשה מתאחדים, והם מתאחדים במקום אחד: באנטי-יהודיות כמטה-נרטיב מאחד, המאפשר את האוויר לנשימתם ואת העוז למלחמתם. מיהו האויב הגדול שנגדו מתנהלת המלחמה הזאת? כלל הביטויים של התרבות המערבית; אך באופן ספציפי, ממוקד, המחולל פעילות פוליטית מאחדת ושלל רגשות המעירה אותם כל בוקר מחדש? זאת תגדיר בשבילם בפירוט רב האנטישמיות החדשה.

63 'האתיקה היא ניהיליסטית מכיוון שאמונתה היסודית היא שהדבר היחיד שיכול באמת לקרות לאדם הוא המוות [...] יש לבחור בין האדם כמצע אפשרי להתרחשותן המקרית של האמיתות, לבין האדם כהוויה-לקראת-המוות [...] בחירה זו מבחינה בין פילוסופיה ל"אתיקה" והן בין האומץ של האמיתות לרגש הניהיליסטי' (באדיו, אתיקה, עמ' 49).

אם נתיר לעצמנו להציג מאפיינים יסודיים של היהדות, ניווכח בחזיתות הרבות שבהן הפרוגרסיביות החדשה מחויבת להתנגש ברוח היהדות: (א) הפרוגרסיביות החדשה מחויבת להטרוגניות נגד המשיכה היהודית (המדומינת או הממשית) להומוגניות; (ב) היהדות כולה עומדת על האחריות המוחלטת לטרנסצנדנציה, הן בעלמא הדין הן כחריגה מהמציאות אלי 'האחר לחלוטין'. הפרוגרסיביות החדשה מחויבת לצאת חוצץ נגד כל יומרה לטרנסצנדנציה ובכל הרבדים – אפיסטמולוגי, תאולוגי או פוליטי. הפרוגרסיביות החדשה מבטאת את קבלת הכול-יכולות של האימנציה ואת הצורך להיספג במציאות ולפעול אך ורק במרחביה, ללא יומרה, תשוקה או כוח שעניינם חריגה מהמציאות בשם ערכאה עליונה, ידע ייחודי או ייעוד אקסקלוסיבי; (ג) היהדות היא מהותנית. הפרוגרסיביות החדשה מתנגשת עם רוח היהדות באשר היא תופסת את עצמה כאנטי-מהותנית וככזאת כשער לדמוקרטיה רדיקלית, שאינה חותרת להומוגניות על דרך היהירות המטעימה אקסקלוסיביות והייררכייה בשם הייעוד של הקהילה הנבחרת או בשם 'טבע האדם',⁶⁴ על דרך הגזענות והאלימות המופנית בהכרח נגד 'האחר'. האקסקלוסיביות האתנוצנטריסטית, ובייחוד כשהיא בעלת יומרות אוניברסליסטיות, נתפסת כדכאנית, כאנטי-דמוקרטית וכגעזנית הן במהותה הן במופעיה הקונקרטיים; (ד) היהדות חושפת את הגבוה והנמוך, הראוי והלא ראוי, האמת והשקרי, הטוב והרע. אי אפשר לכלבל בינם גם אם היהדות חושפת בהם סתירות, השפעות והתחפשויות. כיוון שכך היהדות מציעה הייררכייה, משמעות וייעוד. הרוח הדמוקרטית הרדיקלית של הפרוגרסיביות החדשה היא אנטי-הייררכית, ועל כן גם אנטי-געזנית ואנטי-קולוניאליסטית במובהק. היא מחויבת להתנגשות עם כל ההייררכייה המתחוללת מתוך מימוש רוח היהדות בתרבות המערבית, ומוסרת את נפשה לחיסולה. אין היא יכולה להסתפק בפחות מזה. אין כל פשרה בין הפרוגרסיביות החדשה ובין הייררכייה כלשהי. ובייחוד היא מחויבת לצאת נגד כל הייררכייה המתיימרת להיות מקודשת ומסורה בידי קהילה 'נבחרת'. עניין זה מתחוויר אפילו בביקורתו של דרידה על קאנט.⁶⁵ מתנהלת כאן מלחמה חסרת פשרות לכאורה בין שני הכוחות הרוחניים היריבים; אך למעשה צד אחד, הפרוגרסיבי החדש, מסור למלחמה נגד 'האחר', והצד 'האחר', היהודי, אוסר מלחמה בעצם דבקתו בייעודו ובסירובו להיכנס להיסטוריה החילונית ולהתאמצות שעניינה 'ניצחון'.

בהיעדר תקומה יהודית גלותית בימינו ולנוכח התנוולותה והתבהמותה של ישראל, יהודים רבים אצים רצים להצטרף למחנה הפרוגרסיביות החדשה. מקום מיוחס שמור כאן לישראלים במעבר מהאנטי-יהודיות של הפרוגרסיביות החדשה לאנטישמיות החדשה בגרסותיה השונות. רבים מהיהודים רואים בפרוגרסיביות החדשה, כמו שרבים מהם ראו לפנים בפרוגרסיביות הישנה, מימוש המיטב שביהדות בדמותה של תחייה אוניברסלית

MoUffe, *The Democratic Paradox*, p. 17 64

Jacques Derrida, 'Of the Humanities and the Philosophical Discipline', <http://www.pum.umontreal.ca/reveues/surfaces/vil14/derrida.html> (retrieved on 14.3.2011) 65

אמתית, תקומה היורשת את הפרטיקולריזם היהודי מזה ואת האוניברסליות הכוזבת של קאנט והמסורת ההומניסטית מזה. בייחוד חשובה התקפתם של יהודים אלה במסגרת הפרוגרסיביות החדשה על זכותו של העם היהודי להגדרה לאומית עצמית, והם מכוונים בלהט את התנגדותם לזכותו ל'שיבה הביתה' ולתקומה בישראל, שלדעתם איננה אלא מעלל קולוניאליסטי גזעני על חשבון הילידים.

ההתקפה האנטישמית החדשה של יהודים אלה מתרכזת כאן בשלושה הקשרים שאין להפריד ביניהם הפרדה חדה מדי: (א) שלילת זכות ההגדרה העצמית של היהודים;⁶⁶ (ב) שלילת זכותם של היהודים לתקומה על דרך 'השיבה הביתה' של העם היהודי לפלסטין; (ג) התנגדות להקמתה של מדינת ישראל ולעצם קיומה כמדינה יהודית לנוכח תפיסתה כסוכנת הקולוניאליזם המערבי שיסודה בחטא ומופעיה אינם יכולים לבטא אלא דיכוי, נישול והשפלה המכוונים נגד העם הפלסטיני, שהפך ליהודי האמתי. זה יסוד התכוונותם הפרוגרסיבית החדשה של יהודים כמו אילן פפה בשעה שהם מתמסרים עד כלות לא לביקורת היהדות בלבד, אלא לדה-לגיטימציה של המדינה היהודית (מתוך קבלה זחוחה של מדינות לאום אחרות כמו פקיסטן, יוון או פינלנד), לתמיכה במבקשי נפשה ובהגנה על פעילותם החשובה של 'ביקורתיים' ו'פעילי שלום' כמו טדי כץ, מוחמד בכרי ולוחמי המרמה, שבתשובה להוראות של חיל הים הישראלי לעצור את האנייה שעשתה את דרכה לעזה, השיב הרדיו שלה 'סתמו את הפה וחזרו לאושוויץ!'⁶⁷

היהודי הגלותי הנאמן לתעודתו אינו צריך לה למלחמה זו מכיוון שה'מלחמה' שלו מתנהלת רגע-רגע על אפשרויות התחייה, החריגה ואהבת החיים מנקודת מבט גלותית, ואל נכון אין הוא יכול לצאת למלחמה אלא כאשר הוא אינו נאמן לעצמו בבחינת ציוני השולל את הגלותיות מכול וכול. היהודי הציוני הנאמן לתעודתו גם הוא אינו צריך לה למלחמה זו מכיוון שבהיותו נאמן לערכי מגילת העצמאות הוא מחויב לדמוקרטיה במדינת ישראל, כבכל מדינות הלאום הדמוקרטיות האחרות, עם התוספות הייחודיות שניסחו ראשי הציונות מז'בוטינסקי עד בן-גוריון בנוסח 'שם ירווה לו משפע ואושר בן ערב, בן נצרת ובני'. בין כך ובין כך כדי להיות בלתי נסבל בהחלט, כל מה שעל היהודי הנאמן לרוח היהדות לעשות הוא להתקיים: להמשיך להיות נאמן לעצמו מתוך מחויבותו האוניברסלית, מתוך התמסרותו לייחודיותו הכוללת מחויבות להתעלות אוניברסלית לקראת מה שמעבר להיסטוריה של הכוח וההתנצחויות 'שעל פני השטח'. הפרוגרסיביות החדשה מסוגלת לשגשג רק על מעל גלי הריסות ההתגלמות האוניברסלית של רוח היהדות בדמותה של תרבות המערב המאבדת את עצמה לדעת לנגד עינינו ממש. במדינת ישראל רואה הפרוגרסיביות החדשה ביטוי של הפרטיקולריזם היהודי, וכאן נבנה הגשר שבין הקוטב האנטי-יהודי לקוטב המחויבות להרס מדינת ישראל כמדינה יהודית או למצער לדה-לגיטימציה של עצם קיומה.

66 שלמה זנד, מתי ואיך הומצא העם היהודי, רסלינג, תל אביב 2008.

67 שירות הארץ, 'נוסעי מרמה בתגובה לקריאת חיל הים: שתקו, חזרו לאושוויץ', אתר הארץ, 4.6.2010. נדלה ביוני 2011 מתוך: <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/1172392.html>

4. המיזוג היהודי המיוחד במינו בין רוחניות לחיים על פי ההלכה בלתי נסבל לחלוטין מבחינתה של הפרוגרסיביות החדשה, דווקא בשל מחויבותה המוחלטת לפתיחות. 'החטא המכונן את שלטון החוק עצמו, המחווה האלימה המביאה לידי שלטון', אומר לנו ז'ז'ק.⁶⁸ אין היא יכולה להשלים לא עם ההתעלות המיסטית שביהדות ולא עם המשיחיות היהודית בבחינת אפשרות רוחנית ראויה. בייחוד נשללת כאן היומרה היהודית שמדינת ישראל שואבת ממנה את זכות קיומה למעמד אקסקלוסיבי. בעיני ציונים רבים, מבן-גוריון מצד אחד עד מרטין בובר מן הצד האחר, מדינת ישראל לגיטימית לא רק במובן זה שלעם היהודי זכות לבית משלו ככל העמים, אלא גם במובן זה שעליה מוטלת המשימה להיות לחברת מופת, 'אור לגוים'. האנטישמיות החדשה שוללת את שני ההיבטים הללו של הלגיטימציה של קיום המדינה היהודית.

הפרוגרסיביות החדשה מפרנסת את האנטישמיות גם בשלילתה העקרונית את ייעודה של היהדות ואל נכון את הלגיטימציה שלה להתקיים, ולא רק את מדינת ישראל כצאצא תפלצתי של היהדות האקסקלוסיבית של היהדות. היא שוללת מכול וכול את יומרתה של היהדות לדרך ייחודית להתעלות, לאיחוד עם הקדושה או למצער לחיים של קדושה אמיתית. האנטישמיות החדשה בגרסתה הפוסט-מודרניסטית מטעימה כנגד היהדות את חשיבות הרב-תרבותיות בעולם של אינ-ספור שונות רוחניות ניו-אייג'יות או סחורות בשוק הקפיטליסטי הגלובלי. היא מטעימה שאין הברדל-שעושה-הברדל, קל וחומר שאי אפשר לבסס את היומרה היהודית לחיים ראויים יותר, להתעלות או למשמעות עליונה, אלא כביטוי של גזענות ויהדות שהפרוגרסיביות בימינו חייבת לצאת נגדה בכל האמצעים.

שני הענפים של הפרוגרסיביות החדשה מתנגשים חזיתית עם ההתמסרות היהודית להלכה, שגם אם קיים מתח בינה ובין היסודות המיסטיים שביהדות, היהודי חייב לה נאמנות ממין זה שהוא לפרוגרסיביות החדשה בבחינת סדין אדום מבחינה מוסרית. ההלכה ועצם רעיון החוק מאותרים באובססיות במרחבי הפרוגרסיביות החדשה, בין שמדובר ב'חוק האב' הפאלוצנטריסטי וזיקתו לקולוניאליזם המערבי ובין שמדובר באפיסטמולוגיה המערבית,⁶⁹ בכובשנות הגזענית של הדמוקרטיה הליברלית המערבית⁷⁰ או במרחבים המגוונים האחרים של האלימות שמפיקה בהכרח הציביליזציה היהודית-נוצרית. אפשר לטעון להמשכיות בהתמסרות המיוחדת של האנטישמים החדשים לחשיפת התלמוד כאויב מסוכן של הציביליזציה; ואפשר לטעון שיש להפריד בינה ובין האובססיות המיוחדת שבדיונים הפוסט-מודרניסטיים נגד 'החוק'

68 סלבו ז'ז'ק, על הסופר-אגו ורוחות-רפאים אחרות (תרגמה דרעה קסובסקי), רסלינג, תל אביב 2000, עמ' 25.

69 Joe L. Kincheloe, *Knowledge and Critical Pedagogy*, Springer, New York 2008, pp. 20-21

70 Susan Searls Giroux, *Between Race and Reason*, Stanford University Press, Stanford 2010, p. 170

וההסתייעות בהוגים כגון ניטשה, היידגר וקרל שמידט להרס מעמדם של ההלכה והכבוד לחוק בתרבות המערבית וקודם כול ביהדות. בין כך ובין כך, עד כמה שהמיוזג בין ההלכה, הפרשנות המתמדת ואהבת החיים הדיאספורית הוא נשמת אפה של היהדות, אין כל מקום לחיים משותפים בין היהדות ובין הפרוגרסיביות החדשה. אלן באדיו, נציג מובהק של הפרוגרסיביות החדשה, מפרנס את האנטישמיות החדשה באימפרטיב מוסרי חשוב ביותר בקבעו כי אסור ליהודים להשתמש ב'יהודי' כשם, כלומר כביטוי לפרטיקולריות מסוימת, וכי חובה להנחיל לאנשות כולה את ה'יהודי' כמילה, כקטגוריה כללית. מהו המרחק שבין אחריות מוסרית לחסל את ה'יהודי' בבחינת 'שם' ובין השמדת העם היהודי בבחינת קהילה מובחנת ומשגשגת או למצער הרס המדינה היהודית? הפרוגרסיביות של באדיו נותנת לנו תשובה ברורה: הרס המדינה היהודית מסתבר כחובה מוסרית לפרוגרסיבי החדש.⁷¹

המשיחיות היהודית היא אפשרות טרנסצנדנטית חיה, הכרה במה שלמעלה מחוקי המשחק, חריגה מהאופקים הקיימים במציאות הנתונה. היא מבטאת התמסרות למה שלמעלה מנתוני החושים, ממושאי התשוקות, מצווי האפנה ואפילו מחוקי ההיסטוריה החילונית, גם אם מתוך שיוור לגיטימיות למציאות, לגוף, לעולם החומר, ליופי ולשמחה בחיים על פני האדמה. הפרוגרסיביות החדשה כל קיומה ותכליתה מותנים בהרס העצמה המשיחית שהיהדות מבטאת, והיא מחויבת להתנגשות מחץ בהתמסרות היהודית לחיים שענינם מיוזג שלעולם אינו גמור בין האחריות להלכה ובין אחריות כלפי הזימון המשיחי וההתעלות. השלילה כאן איננה עניין למחלוקת אינטלקטואלית ואפילו לא להתנגשות פוליטית, אלא ביטוי של יצר עז, של נוכחות כוחו של תנטוס והזימון ל'שיבה הביתה', המקבלים ברגע ההיסטורי הנוכחי את קולם ממקורות הפילוסופיה הפוסט-סטרוקטורליסטית תוך כדי הסתייעות בברית שכרתה עם הגיון השוק בעידן הגלובליזציה הקפיטליסטית.

5. הפרוגרסיביות החדשה מתנגשת עם המחויבות המוחלטת של היהדות לגלותיות כייעוד. בה בעת היא מתנגשת עם תפיסת התקומה האנטי-גלותית, כלומר עם הציונות ומדינת ישראל כביטוי של תקומת ישראל בבחינת תנופה של שיבה יהודית להיסטוריה החילונית, לנורמליות ולריבונות הלאומית. כפי שאפשר לראות באופן ברור ביותר במאמרו של אלן באדיו 'על השימוש במילה "יהודי"', בימינו הביטוי הקונקרטי של התנגדות למהות האנטי-אוניברסליסטית והאנטי-פרוגרסיבית של היהדות אינו אלא התנגשות בלתי מתפשרת עם עצם הרעיון של מדינה יהודית.⁷²

האנטישמיות החדשה בונה את הגשר שבין רוח היהדות ובין מדינת ישראל באמצעות שתי טענות עיקריות: (א) מדינת ישראל היא הביטוי הקונקרטי של הפרטיקולריזם היהודי,

Alan Badiou, 'On Israel, Zionism, the Memory of the Shoah, and the Use of the Word "Jew"', *Interview in Le Monde*, 19.7.2007

Badiou, *The uses of the word 'Jew'* 72

והיא מבטאת את האקסקלוסיביות, את הגזענות ואת היהירות הכובשנית שביסוד ה'אתה בחרתנו' היהודי, ועל כן היא גם כביכול משוחררת מהחובות כלפי המוסר האוניברסלי והחוק הבינ-לאומי. (ב) הציונות ופרָה, מדינת ישראל, אינם אלא תנופה קולוניאליסטית מערבית שאינה יכולה להיות אלא גזענית, אנטי-דמוקרטית וכובשנית, וגם בכך היא אוצרת את רוח המונותאיזם היהודי שביסוד דחף השליטה והדיכוי של הציביליזציה המערבית. בפרוגרסיביות החדשה שלושה ענפים עיקריים: (א) ענף המשחר להתעצמות המציאות הרב-תרבותית ולמימוש אוניברסלי של זכויות האדם במסגרתה של דמוקרטיה רדיקלית, שבה הקולות המושקעים והקבוצות המדוכאות ימצאו את מקומם הראוי בעולם שישגשג לאחר הניצחון על ההגמוניה המערבית ומשרתיה. את המגמה הזאת מייצגים הוגים כמו ארנסטו לקלאו, שנטל מוף, ג'ודית באטלר, הנרי ג'ירו, גיאטרי צ'קרוורטי ספיבק וטארק רמדאן. אפשר לציין כאן הוגים ופעילים פוליטיים, כגון אודי אלוני, אילן פפה, עדי אופיר, אריאלה אזולי, הנרייט דהאן-כלב, ענת מטר ויהודה שנהב; (ב) הענף הפרוגרסיבי ששחר חדש מושך אותו אל מעבר לאתיקה ההומניסטית, לזכויות האדם ולדמוקרטיה-אלי גאולה טוטלית בהשראת לנין והפוליטיקה הכולשוויקית. כאן מזכירים לנו שהיטלר בעצם לא היה מספיק 'עם ביצים' כמו שמציגים אותו בטעות,⁷³ והאלימות הפאולינית המובטחת לנו לא תהיה צמחוניית כלל וכלל. בהקשר זה שמור מקום מיוחד להתגברות על ההיגיון המשותף לנאציזם וליהדות, כלומר על ההכרזה 'על ה"קהילה" ההיסטורית, אשר עליה הם דברו ככזו הטעונה בסובייקטיביות כובשת'.⁷⁴ בכלל הניצגים המובהקים של ענף זה אפשר לציין את באדיו ו'ז'ק; (ג) בענף השלישי פרוגרסיבים 'ישנים' מבחינה של זהותם בשכבה השלישית של הפירמידה, אבל הם מושפעים ביותר משני הרבדים הבסיסיים שלה. כיוון שכך חוברים בהם רדיקליזם שמאלי מסורתי עם השפעות חזקות של היבטים אידאולוגיים אפנתיים, רגישויות פוסט-מודרניסטיות חדשות ופתיחות פוסט-מטפיזית המתאפשרת מעבר לטוב ולרוע. הפתיחות החדשה תורמת לכינון תנאי האפשרות לשגשוגה של אנטישמיות חדשה, שניזונה הן מהגיון השוק הנאו-ליברלי, הן מהאמת של התרבות הפוסט-מודרניסטית לנוכח היעדר ערכאה עליונה כלשהי, אל מול התמוססות היסודות המאפשרים לגיטימציה לכל ההייררכיות, האפליות לרעה והפגיעה בכבודו ובזכויותיו של השונה והאחר. זו פתיחות הממוססת את המסורת ואת תנאי האפשרות לנפש שאפשרה ואף נתנה לגיטימציה לגזענות, לקולוניאליזם וליהירות האופייניים לתרבות היהודית-נוצרית. ביטוי מובהק למגמה זו אפשר לראות בפוליטיקה שהדגל שלה הוא אדום-ירוק. במקומותינו נוכל לציין כחברים במחנה זה את דב חנין, שלמה זנד, לב גרינברג וגדי אלגזי.

שלושת הענפים הללו של הפרוגרסיביות החדשה מגשרים מבחינה אקזיסטנציאלית, תאורטית ופוליטית בין אנטי-יהודיות ובין אנטישמיות חדשה המשגשגת מתחת לשמים

Zizek, *Violence*, p. 209 73

באדיו, אתיקה, עמ' 74. 74

הפוסט־מטפיזיים בימינו. כאן עליי לשאול שוב את השאלה: האם לא קיימת זיקה יסודית בין הערצת בודריאר, ליוטר, פוקו, דלז, ג'ודית באטלר וסלבוז' ז'ז'ק, ובין התמלאות הכרס בכתבי אילן פפה וההתגייסות להגנה על 'פעילי השלום' שעל המרמרה או על זכותו של מוחמד בכרי להציג במודע מיצג כוזב של רצח עם בסרט 'ג'נין ג'נין' מתוך התעלמות מהדיכוי הרצחני של הפעילים למען הדמוקרטיה בטהראן, בקרקס ובדמשק? האם לא קיים חוט בלתי נראה המחבר בין הרליטיביזם ההיסטורי של היידן וייט והאפיסטמולוגיה הרליטיביסטית של מחנכים פוסט־קולוניאליסטיים ומיליטנטיים כגון פיטר מק'לרן ואילן פפה ובין הקריאה ל'אלימות שכנגד' של קרבנות הציביליזציה היהודית־נוצרית? האין לראות באנטישמיות החדשה ניסיון אדיר למלא בתשוקה מעין־גאולתית או בנוכחות (אנטי־) אלוהית את הריק שנוצר במערב עם הגלייתו של ההורג ההומניסטי של האלוהים? עליי לדעת להשיב על השאלה הזאת לא רק כדי להבין את התלהבותם של חבריי הפרוגרסיבים בפקולטה לחינוך מעבודת המחקר של אחת התלמידות הפרוגרסיביות יותר, המכריזה במבוא לעבודת המוסמך שהגישה (בעקבות קריאתה את ספיבק, פפה וגור־זאב) שבמחקר זה אין לה כלל עניין באמת, אלא בהעצמת הנשים הפלסטיניות שאת גבורתן המושכחת בנכבה היא קיבלה עליה לשחזר בדרך לשחרור פלסטין. עליי להתבונן באופן חדש בעבודתי שלי, כדי שאוכל לתת לעצמי דין וחשבון על דרכי ועל פרותיה. כן, אני מבקש להבין מה באמת אומרת התלמידה שמצהירה כי הסיקה מספריי ומקריאת 'הביקורתיים' האחרים כי אם בנה החוגג שמונה עשר אביבים יתגייס לאחת מקבוצות הטרור ויתחיל להרוג כאן את היהודים, היא לא תנסה לעצור בעדו. תחת זאת היא תצדיע לך.⁷⁵

האנטישמיות החדשה מתנגשת עם חידושה הגדול של היהדות: הזיקה שבין גלותיות כייעוד ובין אהבת החיים. בגרסות שונות ובניסוחים מגוונים, הנומדיות⁷⁶ וזיקתה לאהבה מרכזית ביותר גם לאנטישמיות החדשה. חשוב לזכור כאן כי הנומדיות המהוללת בידי הגרסה הפוסט־מודרניסטית של הפרוגרסיביות החדשה ניזונה מהפילוסופיה הפוסט־סטרוקטורליסטית⁷⁷ והיא יוצאת חוצץ נגד כל ביטוי של מהותניות, אקסקלוסיביות וטרנסצנדנציה. נפשה יוצאת לא אל ההומוגניות הגאולתית שהאנטישמיות החדשה בגרסתה האנטי־פוסט־מודרניסטית (באדיו, ז'ז'ק) מבטיחה, אלא לגלותיות־עד ולהטרוגניות לא מפויסת המתנגשת עם הדיאספוריות היהודית, כמו שאפשר למצוא אצל ג'ודית באטלר, סוזי בריאדוטי ואילן פפה.

האנטישמיות החדשה יוצאת נגד הציביליזציה היהודית־נוצרית, אולם מבנה העומק הפרוגרסיבי שלה מפריד הפרדה חדה בין היהדות ובין הנצרות. האנטישמיות החדשה

75 גור־זאב, 'צליבתו־חדש של היהודי', עמ' 27.

Rosi Braiadotti, 'Nomadism: Against Methodological Nationalism', in: Ilan Gur-Ze'ev, *Diasporic Philosophy*, pp. 207-222

Ibid. 77

בביטוייה הפאוליני יוצאת לצלוב, שוב, את היהודי הן כביטוי של פרטיקולריות בלתי נסלחת הן כנושא הארוס הגלותי האוניברסלי המסוכן, המתעתע, שכן כנגד הפוסט־מטפיזיקה הוא מציג את פיתויי הזימון המשיחי גם אם בדמותה של משיחיות ללא משיח. כמו הפרוגרסיבים החדשים הפוסט־מודרניסטים, גם הפרוגרסיבים בדמותם של אנטי־פוסט־מודרניסטים כמו ז'יז'ק ובאדיו מציגים אימננציה שבה כל בני האדם, קל וחומר בעלי תודעה עצמית מפותחת, הם ביסודו של דבר גולי־עד בקונטינוואום שאין לו ייעוד עליון, משמעות או אחרית. החריגה, באמצעות 'האתיקה של אמת' אפשרית, להרף עין היסטורי, בדמותו של מעשה רב מעין זה שהנכיח הבולשביזם חסר המעצורים של לנין. הן במסגרתה של הפרוגרסיביות החדשה הן הנומדיות הפוסט־מודרניסטית הן הנומדיות האנטי־פוסט־מודרניסטית יוצאות חוצץ נגד היהדות כביטוי של מחויבות לטרנסצנדנציה; הן יוצאות למלחמת חרמה הן נגד היהדות כביטוי של משיחיות הן נגד היהדות כביטוי של אלימות 'ההלכה' ואל נכון נגד הדכאנות האימננטית לכל הקיום המערבי. הפרוגרסיביות החדשה, בייחוד במסגרת המנסרות האידאולוגיות שלה וקודם כול בפוסט־קולוניאליזם, מחויבת לאלימות־שיא 'אמתית'. היא מחויבת לאלימות־שיא בשתי גרסותיה, הפוסט־מודרניסטית והאנטי־פוסט־מודרניסטית. אצל ז'יז'ק ובאדיו מחויבות זו מתבטאת בגלוי מתוך תפיסתם הפאולינית את האהבה כזינוק אלי קידוש האלימות כמטרת האלימות. המטרה הפוליטית ה'לניניסטית' אינה מוליכה לאוטופיה חילונית כלשהי, אלא לרגע אקסטטי של 'אמת' שלאחריו העולם חוזר לנוולותו עד הופעתו של פול פוט, נסראללה או טרוצקי חדש. לנוכח היצרנות הריקה של המושך, של הכל הזמן אותו הדבר, מדגיש ז'יז'ק את חשיבות החריגה מהמשך הקולוניאליסטי ומהמשך בכלל, אבל כל זאת מתוך קבלת הבכורה של האימננציה והכול־יכולות של האין. מסקנתו היא 'ש'הבעיה עם אותן המפלצות ההיסטוריות שרצחו מיליונים היתה, למעשה, שהן לא היו אלימות דיין'.⁷⁸ אהבת החיים, שהיא כה מהותית לגלותיות היהודית, מהלכת אימים על ריצתה של הפרוגרסיביות החדשה אל האין. והיא מגיבה. את תגובתה חייבים אנו לאתר כאנטישמית חדשה. במסגרת האנטישמיות החדשה היא מחויבת למלחמה טוטלית נגד רוח היהדות, וקודם כול נגד מה שהיא מציגה כמופעיה הספציפיים: הציונות ומדינת היהודים. לזיקה שבין שנאה עצמית ובין תפיסת האהבה הפאולינית שמור מקום מיוחס בהיווצרותה של האתיקה של האלימות הפרוגרסיבית החדשה, שאויבתה הגדולה היא היהדות. אין היא יכולה להשלים בשום אופן עם היהדות, שהניגוד הדיאספורי הפרוגרסיבי שלה הוא ההתגייסות לאלימות שיא שכבר איננה בבחינת אלימות שיש לה נראות ושם. ביטויים דרמטיים במיוחד למגמה זו אפשר למצוא בספרו של אלן באדיו אתיקה⁷⁹ ובספרו של סלבו ז'יז'ק האלימות.⁸⁰

Zizek, *Violence*, p. 217 78

באדיו, אתיקה. 79

Zizek, *Violence* 80

העידן הפוסט־מטפיזי במערב, עידן גלות הקדושה, מבטא רגע דל. זהו זמנה של מכונת העונג הפוסט־מודרניסטית (הכוללת הן את הבשורה של תהליכי הגלובליזציה והיסודות הנפשיים והרוחניים שלה, הן את המחאה הפרוגרסיבית החדשה נגדה). אין זה יומן של הגדולה ושל ההתעלות, אלא של ההיספגות באימנציה, בסתמיות האקסטטית, באין. האנטישמיות החדשה מציעה שער לאלטרנטיבה שונה מזו שמציעים עולם הג'האד מזה ומכונת העונג הפוסט־מודרניסטית מזה. היא מגישה לנו מעין גאולה שאינה אלא ביטוי לרחף שכחה עצמית סוגסטיבית במיוחד בעולם של גלות הורג האלוהים, בלב לבו של הרגע ההיסטורי הדל. מעין גאולה לא עוד באמצעות צרכנות ויצרנות אקסטטית או בהתמסרות מוחלטת לאידאלים נשגבים, אלא באמצעות אקסטזה מעין מוסרית, המאפשרת מראית עין של מירוק עוון הקולוניאליזם המהותי לציביליזציה המערבית, פעולה משמעותית המודעת להיעדר המשמעות בעידן גלות הקדושה, המצליחה להשכיח מעצמה את טיפוח 'ההתנגדות' כביטוי של היענות לזימון ל'שיבה הביתה' אל האין.

ה'ביקורת' ו'ההתנגדות' הופכות במסגרת האנטישמיות החדשה לעניין רוחני אוניברסלי, עבודת קודש בעידן פוסט־קולוניאליסטי, ואין לראות בהן עניין פוליטי או רציונלי גרדא; זו מעין דתיות הרת משמעויות אקזיסטנציאליות, פילוסופיות, פוליטיות וחינוכיות, תגובת נגד הכרחית לתפיסה העצמית של המערב את עצמו כקולוניאליסט, הממרק את סיגי עווננו ונרתם לאג'נדה חינוכית דה־קולוניאליסטית בדרך לישועת נפשו. על ישועת הנפש הפוסט־מודרניסטית כביטוי לאימה מזה ולשנאה עצמית מזה כדאי לומר עוד מילה או שתיים.

המערב נמצא בימים אלו במלחמה. ואולם מה טרגי הוא המניע ומה נורא עלול להיות ניצחוננו; הוא נלחם כעת על ישועת נפשו במסגרת התמסרותו הגדולה לחיסולו העצמי. יש מחיר לנואשות החתירה הזאת לישועת הנפש המערבית כדרך לחיסולו העצמי של המערב בתנאים של אימה, הכרוכה גם בהכרה שאין בנמצא רשות עליונה ואין לקוות כלל שתמצא למערב ערכאה שתמחל לו על חטא הקולוניאליזם, הגזענות והיהירות. המחיר הוא שנאה. שנאה עצמית בוערת, שהשתלהבותה מופנית דווקא כלפי הממד המהותי ביותר של נשמת אפה של המערביות: המהות ה'יהודית'.

היסוד להתהוותה של האנטישמיות החדשה מחולל תמורות כלליות במרחב המערבי, תמורות שיש להן היבטים נפשיים, אינטלקטואליים ופוליטיים יצירתיים, ביקורתיים ושוחרי טוב. תמורות אלו חשובות גם לתחייה שהיהדות מבשרת, ומקצתן מאפשרות התמודדות נאורה עם היבטים בתרבות המערב שאכן נוטים לטוטליטריות, לכובשנות, להשתקה ולזיחחות דעת בשם הגאולה, השחרור או האמת. ברם הכאילו־רוחניות הנושאת את הביקורות ואת הרגישויות החדשות הללו נישאת אלי אלטרנטיבה המסוכנת פי כמה וכמה מההיבטים האלימים של תרבות המערב שנגדם היא יוצאת. בעולם המושתת על תפיסות רלטיביסטיות וניהיליזם נעשו רוח היהדות, הציונות ומדינת ישראל להוויה דמונית נוראה, שנוכחותה מאפשרת את המפגש המחודש עם הממשות שאבדה, ולא עם הבריאות והוויטליות בלבד. המפגש עם הממשות מתאפשר באמצעות

התחוללותה של תשוקה ממשית למראית עין אקסטטית-מטהרת. תשוקה ממשית ליצירתה של מראה חדשה, שכאשר איש המערב יתבונן בה, הוא לא ימצא בה את השתקפות הרוע האולטימטיבי, אלא אני מטהר, שסמויה ממנו התוכנה שמדובר בפאנטום בלבד. רוח היהדות חשובה כאן מאוד ביכולתה לכלכל דמות דמונית ממשית, הנתפסת כאן כאיום האולטימטיבי על אפשרות ההתגברות על מוראות 'האב הגדול', המונותאיזם והאקסקלוסיביות האפיסטמולוגית והמוסרית המשמשת שער לגזענות, לקולוניאליזם ולסבל המיותר שהם מולידים. על כן אי אפשר ואף אסור – מבחינה מוסרית ואקזיסטנציאלית, ולא פוליטית גרדא – להתפשר עם היהדות או לקבל את שערוריית הקיום של מדינת ישראל.⁸¹ כדי לאפשר את התעצמות אשליית הגאולה למי שמסרבים להישאב למכונת העונג, חייבת המדינה היהודית להיות לסוכנת ממשית של השטן, לנציגת המהות המחוללת את כוחות האופל הקולוניאליסטיים של המערב. ההתגייסות להריסת רוח היהדות ולדמוניזציה של מדינת ישראל נהפכה למלאכת הקודש האחרונה שעוד נותרה לו לפרוגרסיבי המערבי במאבקו הנואש להיטהר ממהות מערביותו, שאין הוא יכול להיפטר ממנה בכל האמצעים האחרים; מהות הנתפסת כאובססיה אלימה, שאינה יכולה אלא להיות לאיין-ספור פרקטיקות של תאוות כיבוש-כול, שאינה ניתנת לריסון, להמסה או לחינוך מחדש. היהדות חייבת להייהרס כדי להכטיח את ההיטהרות מהעוון של הקולוניאליזם, הגזענות ואיין-ספור פרקטיקות הניצול, ההשפלה והדיכוי המאפיינים את שגשוגו בחטא של המערב. היהודי חייב, גם אם על כורחו, להיבחר מחדש, לשוב ולהיצלב כדי להופיע מחדש והפעם כהוויה אוניברסלית שהמייצג שלה כבר אינו עם נבחר או המעמד המהפכני הייחודי, אלא 'הקרבן' האולטימטיבי שהביטוי הסינגולרי שלו הוא הפלסטיני. השוק הנאו-ליברלי מזה והתרבות הפוסט-מודרניסטית מזה אינם זוכים להתגלות שכזאת של הממשי בעידן פוסט-מטפיזי. רק האנטישמיות החדשה מסוגלת להציע אקסטזה מלהיבה שכזאת.

המירוק המוסרי של המערב, בהיעדר שיבתו של המשיח ולנוכח אי-הניתנות להחזיק באידאה של קדמה רציונלית, מדעית, חברתית ותרבותית, אפשרי מתוך יצירת תחליף למפגש עם 'האחר לחלוטין' בבחינת התנגדות אקסטטית. 'האחר לחלוטין' כבר אינו טרנסצנדנטי ואינו אלוהי ברגע היסטורי דל, אבל הוא בעל איכויות של אנטיכריסט, וזה לא מעט מבחינת כלכלת האנרגיות בעידן פוסט-מטפיזי. זהו התפקיד המיוחס של מדינת ישראל בבחינת 'היהודי' שבין האומות. חובה דתית לשוב ולצלוב את 'היהודי', או למצער את המדינה היהודית, בדרך לישועה אקסטטית. זהו תחליף מירוק העוון שכבר אינו נחשב אבדן אלא לסחורה רוחנית נחשקת בשוק הסחורות הפוסט-פורדיסטי, עד כמה שהוא תחליף מעצם אפשרותו בעולם שאין בו 'טוב' ו'רע' או ביקטיביים ואף לא ערכאה מכפרת או שער לטרנסצנדנציה.⁸² מבחינתה של

81 גורזאב, 'צליבת-מחדש של היהודי', עמ' 26.

82 Jean-François Lyotard, *The Inhuman* (translated by Geoffrey Bennington), Polity Press, Cambridge 1991, p. 10

האנטישמיות החדשה אין תחליף ל'יהודי' בבחינת מסמן בעל מעמד מיוחס, קדוש,⁸³ אף לא למדינה היהודית, שכן מדובר באפשרות היחידה למירוק מוסרי ספקטקולרי, תחליף למשמעות או ליעוד ולהתקדשות בעולם של סתמיות חודרת-כול. העצמה חשובה כאן מאוד: האקסטזה העצמתית מחליפה את שגב האמת שבחירת הקודש, שאפשרה בעידן המהיריות הנמוכות את ההתעלות שלפני ניצחונו של הרגע ההיסטורי הדל, כמו אין-ספור חוויות הספקטקל בתרבות הרייטינג עד כדי דמיון לחוויה דתית של ממש.⁸⁴ דפוס זה מתקיים גם באין-ספור הזירות של הייצור והצריכה של הקפיטליזם הנאו-ליברלי בימינו. האנטישמיות החדשה מזמנת לאדם המערבי סוגסטיה פרוגרסיבית דווקא לנוכח האימפוטנציה של אידאל הפרוגרס ברגע ההיסטורי הדל.⁸⁵ זו סוגסטיה עזה. היא המבטיחה את יציבותה של השכחה העצמית בעולם, שלא זו בלבד שאין בו מעצור במסגרת 'הביקורת' וה'התנגדות' ל'ישראל' אלא שאף אין בו בנמצא מעצורים של ממש במאבק נגד 'היהודי' (לעתים, מטעמי חמיקה מגזענות בוטה מדי, הוא מתנהל כיום נגד 'הציונים'). השוק הפוסט-פורדיסטי וגם הזירה התרבותית הפוסט-מודרניסטית המקבילה לו משוחררים מעכבות, מגבולות, משגב ומאמות מידה אובייקטיביות: הסחרור האקסטטי של צריכה וייצור נעשה מטרה לעצמה בשעה שהאפנה ו'צורכי השוק' הופכים למניע לא מונע. חגיגת השונויות והתוכנה שאין הבדל שעושה הבדל מצד אחד, והמודעות שאין מטרה ראויה באמת, ערכאה עליונה או גדולה שמעל להתנצחויות הסימבוליות וליצרנות הריקה מצד אחר, מחוללות אפנות צריכה, דרכי 'מימוש עצמי' ופוליטיקה פרוגרסיבית חדשה. לצורך האובססיבי בספקטקל אקסטטי, שחייב להתעצם בכל רגע ורגע, מקביל הצורך הגובר בתחליף ל'אחר לחלוטין', באלטרנטיבה לקדושה שגלתה – ולאפשריותו של מעשה מטהר ואפילו להולדה מחדש. משער זה יוצאות לדרכן ה'הבנה' ותרועות השמחה המקבלות את פניהן של פעולות הטרור של 'קרבנות המערב',⁸⁶ ובייחוד הפלסטינים, שנהפכו ל'יהודים' האמתיים או ל'סיבה האוניברסלית' על פי אטיין בוליבר.⁸⁷ רוח היהדות לעומת זה נתפסת כאיום שיש להתגבר עליו, ומדינת ישראל נתפסת כהוויה פוליטית לא לגיטימית שעלילות הדם הנרקמות נגדה – דוגמת ההאשמה בסחר באבריהם של ההרוגים הפלסטינים או באלה של קרבנות האסון בהאיטי, והסרט 'ג'נין ג'נין', שבימים אלה הוקרן שוב באוניברסיטת חיפה למצהלות הפרוגרסיבים 'הישנים', 'החדשים' והג'האדיסטים המקומיים, שהתאחדו כאן במסגרת אג'נדה אנטישמית חדשה אפנתית – עלילות דם אלה מוצדקות.

Badiou, *The uses of the word 'Jew'* 83

גור-זאב, 'צלבתור-מחדש של היהודי', עמ' 26. 84

ז'ז'ק, מטריקס, עמ' 23. 85

Jean Boudrillard, *The Spirit of Terrorism and Requiem for the Twin Towers* (translated by C. Turner), Verso, London 2002 86

Etienne Balibar, 'Palestine: a Universal Cause', *Le Monde Diplomatique* (May 2004), 87
Retrieved on May 2011 from <http://mondediplo.com/2004/05/12palestine>

שבוע הסבל הפלסטיני הפך גם באוניברסיטת חיפה, במקביל ל'שבוע האפרטהייד הישראלי' הנחגג בארצות הברית, לסימן אונטולוגי, לביטוי המובהק של ה'התנגדות' לדיכוי 'האחר'. ה־לגיטימציה ודמוניזציה של המדינה היהודית כמו חבישת הכפייה הפלסטינית, היא סמל מובהק לאחריות אוניברסלית כנגד הרוע ברגע ההיסטורי הדל. הכפייה הפלסטינית מאפשרת לאדם המערבי, וקודם לכול ליהודים הפרוגרסיבים החדשים, להיכנס בשער ההיטהרות גם אם אין ערכאה עליונה ואמת מידה בלתי פרובלמטית להכרעות מוסריות מכיוון שזוהי הכפייה של הקרבן האולטימטיבי של ההיסטוריה. בכך מתאפשרת העמידה מול 'האחר לחלוטין' בן העולם הזה, מול הרוע האולטימטיבי, עמידה המייתרת את הצורך באמת מידה, בערכאה עליונה או בדיעת העובדות כתנאי להכרעה ראויה. כביכול 'הקרבן' עומד מולנו באופן בלתי מתווך, מחוץ לעולם של מניפולציות, אידאולוגיות ותנאים בעייתיים, ובאופן תמיד נרמזת, ולעתים אף מוצגת ישירות ובמפורש, ההשוואה עם היהודי כקרבן השואה שחוללו הנאצים, שגם בה אין מקום לשקלא וטריא מיהו הקרבן, מיהו המעולל ומהו החטא. הנה כי כן ניצלה האפשרות לחיים מוסריים בעידן הגלובליזציה הקפיטליסטית וגלות הקדושה.

התחייה היהודית עומדת מול איקונים כמו הכפייה הפלסטינית או הזיכרון המצולם של הילד מוחמד דורא, ואין היא יודעת מה לומר לילדיה. יש שהיא משותקת, יש שהיא שופעת תגובות זעם לוחמני ולאומנות גסה ומרושעת, ויש שהיא מבקשת מילוט בהיבלעות אקסטטית במכונת העונג הפוסט־מודרניסטית מזה או בגרסה מגרסותיה האין־סופיות של הרוחניות הניו־אייגית מזה, ברם הבריחה אינה אלא היבט של הקריאה לתקומה, של הטרגיות של התחייה היהודית, שבמסגרת הציונות מתממשת מתוך טרנספורמציה לניגודה. ניגוד זה של רוח היהדות, שביקשה פתח לתקומה, מוליד טרגדיה שאינה מתמצה באנטישמיות חדשה ובאות קין מוסרי שמטביעים בימינו בישראל הן הפרוגרסיבים 'החדשים' הן הפרוגרסיבים 'הישנים' – הוא מתממש בה בעת בהפיכתה הלא מדומיינת של ישראל לחברה מנוולת ומתבהמת, גם אם אינה קרובה כלל לתפוצת הנוראה שהמרושעים שבאויביה מצוירים.

אף על פי כן, חלק חשוב מהדמוניזציה של ישראל נשען על הצגה מניכאית, מיצגים שקריים ופרשנויות לא הוגנות. בעידן גלות הורג האלוהים ולנוכח גלות הקדושה במסגרת הפרוגרסיביות החדשה והטהרנות המוסרנית, הרמייה השיטתית נעשית אקט רטורי ופוליטי לגיטימי. כמה אופיינית התגובה הפרוגרסיבית החדשה לעובדות שנתגלו בדבר מעשי הרמייה השיטתיים של הסוציולוג הפוסט־קולוניאליסטי וורד צ'רצ'יל בארצות הברית והתגובות בישראל להתגלות התעלולים הסינמסקופיים המרושעים של מוחמד בכרי ב'ג'נין ג'נין' ואפילו ההודאה של טדי כץ בדבר האופי השקרי של מחקרו על הטבח שכביכול ביצעו במלחמת השחרור לוחמי חטיבת אלכסנדרוני בתושבי הכפר טנטורה לאחר שנכנעו. הרומן של הפרוגרסיבים החדשים עם חוסר הוגנות ואף עם שקריות שיטתית אינו אקראי ואף אינו בחזקת תאונה מצערת, אלא הוא מהותי לרוחניות החדשה. הרוחניות החדשה מבטאת ניסיון לנסח אתיקה פוסט־מודרניסטית ופוליטיקה פרוגרסיבית לנוכח

תוכנת הניצחון של הרטוריקה על הפילוסופיה, ניצחון האימנציה במאבק ההיסטורי נגד הטרנסצנדציה והבסתו של ארוס בידי תנטוס.

האנטישמיות החדשה מממשת את האנטי־יהודיות המתחייבת מהפרוגרסיביות החדשה בכוונה את חציה נגד מדינת ישראל בפעם הראשונה כנציגת הפרטיקולריזם היהודי; בפעם השנייה כהתממשות רוחה הקוסמופוליטית של היהדות, הכוללת גלותיות שגויה ואוניברסליזם כוזב; ובפעם השלישית כנציגה המובהקת של הקולוניאליזם המערבי והשפחה המסורה של 'אמריקה'.

האנטישמיות החדשה מתבטאת לעתים קרובות בסוג ייחודי של ביקורת על מדינת ישראל, שאינה הוגנת, אינה מאוזנת ואינה קשובה לנסיבות הממשיות ולעובדות. זהו ביטוי חלקי, מתון ו'חיצוני' של מלאותו היוקדת של המטה־נרטיב האנטי־יהודי המפרנס את הפרוגרסיביות החדשה. אף שביטויים אלה ישירים ואינטנסיביים מביטויי האנטי־יהודיות של המטה־נרטיב החדש (ודי בהם כדי לפרנס את האנטישמיות החדשה), עיקרו של האתגר הרגשי, הנפשי והרוחני נובט משורשים עשירים, יוקדי תשוקה, המבקשים להוליד ישועה, שכחה עצמית עזה וצליבה בכחנלית של היהודי, המתנגשת בהכרח בתקומה היהודית ובאפשרויות התמדת קיומה של מדינת ישראל. בו בזמן מעצבים ביטויי

הרגע ההיסטורי הדל אף את המציאות הרוחנית והפוליטית במדינת ישראל. הציבור החילוני הציוני מאבד את זיקתו לאדמת ארץ ישראל, ומתמוסס התום שבשיבה 'הביתה'. יורשות אותו שלוש אלטרנטיבות: (א) מיאוס עצמי, נקיפות מצפון ואיבוד האוריינטציה מבית היוצר של הפרוגרסיביות החדשה; (ב) כוחנות לאומנית גסה; (ג) אינסטרומנטליות חסרת רסן מבית היוצר של הגיון הגלובליזציה הקפיטליסטית. קשה שלא להתרשם שרוח היהדות הגלותית מאבדת את חיוניותה, את תמימותה ואת מופעיה הקונקרטיים אפילו בין הקהילות החרדיות בישראל.

בישראל, שהרגע ההיסטורי הדל חוגג בה על חורבות האמת שבחיוניות הגלותיות היהודית, מתקיים מפגש חינוכי רב־זימונים בין העצמה האובססיבית של הניהיליזם שביסוד האנטישמיות החדשה ובין דחף ה'שיבה הביתה' אל האין. היהודים בישראל מוצאים באנטישמיות החדשה משמעות מיוחדת. במפגש עם האנטישמיות החדשה בישראל משתלהב חיפוש אובססיבי אחר מפלט מהאימה שבמאמץ להתעלות ארוטית מזה, ומתאפשר מילוט מההתנוונות ומההתבהמות של החברה הישראלית מזה. ליהודים בישראל האנטישמיות החדשה היא בגדר זימון לחינוך שכנגד דווקא מכיוון שהיא מציעה תפקיד מיוחס ליהודי כנושא שלהבת המרד בבשורתה של היהדות. האנטישמיות החדשה פותחת אפשרויות רעננות ושערים חדשים לייעוד שקיבלה עליה היהדות: התפקיד הנורא של הנגשתו לאנושות כולה. זימון זה לחינוך שכנגד מתנהל בישראל על רקע גשוגה של הרוחניות הניו־אייג'ית ולנוכח מצעד הניצחון של מכונת העונג וזימונה להיספג בהיפר־ממשות הפוסט־מודרניסטית. לשבים ממסעותיהם בהודו, מחיפושיהם במנזרי טיבט וממבחני האומץ שבבילי דרום אמריקה, כמו למזנקים לקראת ההיספגות בכאילו ארוטיקה של הייצור והצריכה הפוסט־מודרניסטיים, האנטישמיות החדשה היא שער לישועה, זימון להצדקת ההשכמה לקראת שחר חדש.

ליהדות ביום הזה אין כל תשובה לעצמת השגשוג של האנטישמיות החדשה. קל וחומר שלמדינת ישראל אין שום תפיסה חינוכית, מטרות או ייעוד שמסוגלים להתמודד עם התגייסותם של מיטב ילדינו לאנטישמיות החדשה כביטוי של עמידה מול הרוע מזה ומול הסתמיות האקסטטיבית מזה. תפילה דמומה קוראת לתקומה יהודית שתשקם את יכולת התפילה, שאולי תציל את מדינת ישראל ואולי לא. אך בין כך ובין כך הזימון לחינוך שכנגד בישראל לנוכח עצמות האנטישמיות החדשה היא בגדר קריאה למפנה אנושי כללי. האנטישמיות החדשה מסמנת אותו בדרכיה הייחודיות בכל מקום, וקודם לכול בישראל – קריאה אלומה למפנה ארוטי, לגלותיות הנאמנה לייעודה, גלותיות שהיהדות ביטאה באופן מסורתי את ייעודה האוניברסלי דווקא לנוכח הרשעות שהופנתה נגד ישראל במשך הדורות. גלותיות הנאמנה לייעודה אפשרית גם ברגע הדל של גלות הקדושה ודווקא לנוכח מסע הניצחון של האנטישמיות החדשה, שהוא גם תפילת ההשכבה של התרבות המערבית.

גלותיות ראויה וחינוך שכנגד אפשר לנסות לחדש דווקא מתוך אומללותה של תחיית ישראל. התנוולותה של תקומת ישראל ושגשוגה של האנטישמיות החדשה לנוכח החשיבות האוניברסלית של צליבתו מחדש של היהודי הופכים לזימון, להתחלה חדשה בהיסטוריה של עם ישראל כמבשרו האוניברסלי של החינוך שכנגד. משמעות ייחודית יש כאן דווקא לגלותיות בישראל בתנאי שאינה נשאבת לאנטישמיות החדשה מזה, ואינה מתאבדת בכרית שנתקמת בישראל בין הלאומנות הגסה והכוחנות הריקה-היעילה של הגיון השוק מזה. כמו שבנוגע לאנטישמיות החדשה אין תחליף למדינה היהודית, וחורבנה עלול לאיים על פרויקט המירוק של המערב כדרך לשכחה עצמית אקסטטיבית בעידן גלות הקדושה, כך גם האנטישמיות החדשה בנוגע להתחדשות אפשרויות הקיום הגלותיות בימינו. לאנטישמיות החדשה ולמטה-נרטיב של האנטי-יהודיות המוליד אותה תפקיד חסר תחליף. את משמעותו אפשר להפיק רק בדיעבד, בשלב ההיסטורי הבא שאולי יסכים להציע לנו פרספקטיבה חדשה.

ולעת עתה? בינתיים, כיהודים, אנו נותרים עם הזימון הגלותי לחיות חיים ראויים ברגע דל, ודווקא במדינת ישראל. המאבק על אופייה המוסרי של המדינה היהודית הוא עניינו של כל אדם, וקודם לכול אחריותו של האדם הגלותי. המאבק באנטישמיות החדשה אינו ניתן לניתוק מאחריות גלותית זו ומהתנופה הרוחנית שמחוללת הן את האנטישמיות החדשה הן את קרבנה. הקרבן האמתי הוא אהבת החיים, התנופה הארוטית, שעד כמה שיש לה נוכחות היא אנושית כללית – או שאינה קיימת כלל. מתוך ההתמודדות עם האתגר שהאנטישמיות החדשה מעמידה לפני כל בני האדם ברגע הזה, עשויה להתחולל התנופה הנחוצה כל כך להשגבת אהבת החיים והגלותיות הראויה. שוב נועדה לישראל משימה אנושית כללית, שהיא בה בעת הכרחית ובלתי אפשרית בעליל.